

Läroplan för gymnasieskolan

Lgy⁷⁰

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

1001246592

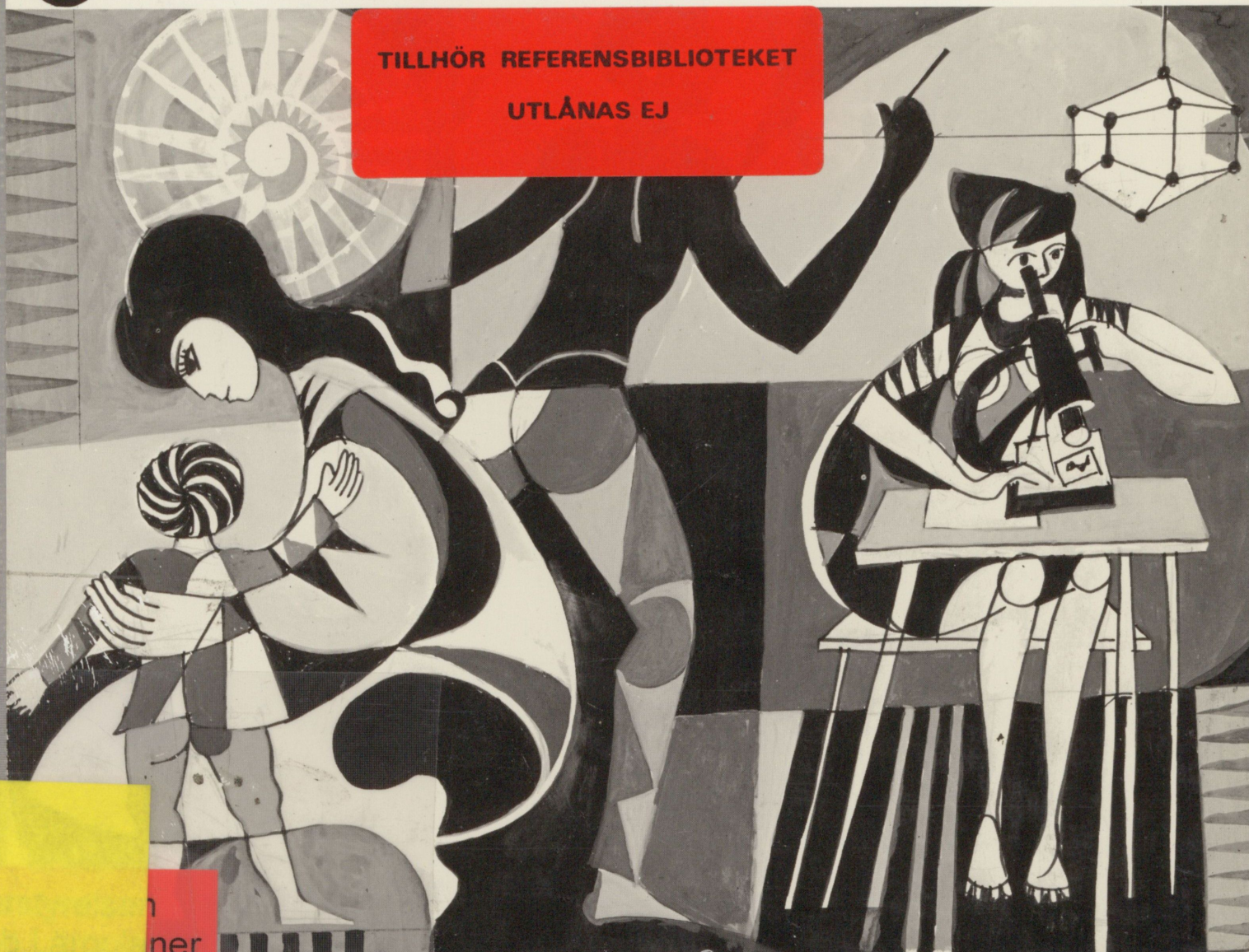
Hemteknisk kurs (specialkurs)

Supplement 18

SKOLOVERSTYRELSEN 1974

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÄNAS EJ

oplan

ner

Pedagogiska biblioteket

Läroplaner

426

Lg 911

Läroplan för gymnasieskolan

REGERINGEN
LÄROPLANEN
2011

SKOLÖVERSTYRELSEN

LiberLäromedel Stockholm

Ex. 1

Supplement

Hemteknisk kurs
(specialkurs)

rEals

LiberLäromedel/Utbildningsförlaget
162 89 VÄLLINGBY

Separata exemplar kan beställas genom Lärarcentrums ordercentral, Fack, 171 19 Solna. I förlagets distribution ingår supplementet även i det abonnemang som omfattar tryckta läroplanssupplement för primärkommunala specialkurser och högre specialkurser. Abbonemang kan tecknas hos Liber distribution, Prenumerationsorder, 162 89 Vällingby.

Förord

Läroplan för gymnasieskolan, som trädde i kraft den 1 juli 1971, består av en allmän del (del I) och en supplementdel (del II). Dessutom publiceras för vissa tvååriga linjer samt för de treåriga och fyraåriga linjerna särskilda planeringssupplement (del III).

Den allmänna delen (del I) innehåller av Kungl Maj:t fastställda Mål och riktlinjer, tim- och kursplaner samt av SÖ utfärdade allmänna anvisningar.

Supplementdelen (del II) innehåller kompletterande anvisningar och kommentarer för undervisningen i ämnen och kurser i anslutning till de fastställda kursplanerna.

De för vissa linjer utgivna planeringssupplementen (del III) innehåller förslag till studieplaner i olika ämnen. Dessa förslag är avsedda som hjälp vid undervisningens planering och genomförande.

Av praktiska skäl är supplementdelarna (del II och del III) uppdelade på häften, varierande i fråga om både omfång och karaktär. SÖ avser att efter hand revidera och komplettera supplementdelarna med hänsyn till erfarenheterna vid läroplanens tillämpning. SÖ är därför angelägen om att sådana erfarenheter på lämpligt sätt efter hand meddelas SÖ.

Stockholm den 12 februari 1974

Skolöverstyrelsen

Copyright © 1975 Skolöverstyrelsen
och LiberLäromedel/
Utbildningsförlaget

ISBN 91-47-7849-2 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tryck • LiberTryck Stockholm 1975

HEMTEKNISK KURS (specialkurs)

(Ersätter fr o m läsåret 1975/76 tidigare gällande läroplan UY 2 65:9.)

Nordisk yrkesklassificering nr 91

Studievägs-koder:

Hemteknisk kurs 1 år 83300 1094

Hemteknisk kurs 1 te 83300 1101

Hemteknisk kurs, variant med textil inriktning 1 år 83300 1110

Hemteknisk kurs, variant med textil inriktning 1 te 83300 1129

Kurslängd: 1 läsår eller 1 termin

Klasstorlek: högst 30 alternativt 16 elever

INNEHÅLL	Sida
<u>Timplan</u>	3
<u>Kursplaner - mål och huvudmoment</u>	4
<u>Anvisningar och kommentarer</u>	8
Allmänna synpunkter	8
Barnkunskap	9
Bostads/miljökunskap	26
Familjekunskap	36
Hälsa och hygien	44
Konsumentkunskap	56
Kostkunskap	65
Textilkunskap, sömnad	78
Textilkunskap, vävning	86

HEMTEKNISK KURS (specialkurs)

TIMPLAN

Ämne	Antal veckotimmar			
	Helårs- kurs	Helårs- kurs med textil inriktning	Termins- kurs	Termins- kurs med textil inriktning
Barnkunskap	4	4	5	5
Bostads/miljö- kunskap	4	4	4	4
Familjekunskap	2	2	2	2
Gymnastik	2	2	1	1
Hälsa och hygien	1	1	2	2
Konsumentkunskap	2	2	2	2
Kostkunskap	14	10	13	10
Textilkunskap, sömnad	9	5	9	5
Textilkunskap, vävning	-	8	-	7
Summa	38	38	38	38

Anvisningar till timplanen

Betyg skall ej ges i gymnastik i terminskurserna.
Delning av klass medges vid lägst 17 elever i klassen i
följande ämnen

Barnkunskap, helårskurs under 2 veckotimmar
terminskurs under 3 veckotimmar

Bostads/miljökunskap, helårskurs och terminskurs under
3 veckotimmar

Kostkunskap, helårskurs under 13 veckotimmar dock helårskurs
variant vävning under 9 veckotimmar
terminskurs under 12 veckotimmar dock termins-
kurs variant vävning under 9 veckotimmar

Textilkunskap, sömnad helårskurs och terminskurs under 8
veckotimmar
helårskurs och terminskurs variant vävning un-
der 4 veckotimmar

Textilkunskap, vävning helårskurs variant vävning under
7 veckotimmar
terminskurs variant vävning under 6 veckotimmar

KURSPLANER

BARNKUNSKAP

Mål

Eleven skall genom undervisningen i barnkunskap

skaffa sig grundläggande kunskap om barnets utveckling och om hur olika faktorer i utvecklingen samverkar,

utveckla sin förståelse för barnet som individ och för barnets skilda behov,

skaffa sig kunskap om barns omvårdnad,

skaffa sig kunskap om lekens och andra aktiviteters stimulerande betydelse för barnets utveckling och om till olika utvecklingsstadier anpassade former av sysselsättning,

förvärva insikt om miljöns betydelse för barnets utveckling samt

förvärva insikt om föräldrarnas och samhällets ansvar för omsorg om barn.

Huvudmoment

Barnets utveckling och behov

Barnets omvårdnad

Lek och andra aktiviteter

Barnet i hemmiljö, barnstuga och samhälle

BOSTADS/MILJÖKUNSKAP

Mål

Eleven skall genom undervisningen i bostads/miljökunskap

förvärva kännedom om samhällsplanering,

utveckla sin förståelse för värdet av god boendemiljö,

skaffa sig kunskap om bostadens planering, funktion, inredning och vård samt om bohagsvaror,

skaffa sig kunskap om utrustning för och rationella metoder vid bostadsvård och textilvård,

utveckla sin förmåga att organisera arbetet med bostadsvård och textilvård samt

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

Huvudmoment

Samhällsplanering och boendemiljö

Bostadens planering och inredning

Bostadsvård

Textilvård

FAMILJEKUNSKAP

Mål

Eleven skall genom undervisningen i familjekunskap

förvärva insikt om olika samlevnadsformer i vårt land och i andra länder och om hur familjeformer och funktioner sammanhänger med ett lands ekonomiska, sociala och kulturella situation,

skaffa sig kunskap om hur normer, värderingar och livsmönster utformas och förändras,

utveckla sin förståelse för samspelet mellan människor samt

skaffa sig kunskap om familjerättsliga bestämmelser.

Huvudmoment

Samlevnadsformer

Familjerättsliga bestämmelser

Samhällets familjepolitik

Familjemedlemmarnas roller

Inre och yttre relationer i samlevnaden

GYMNASTIK

Samma mål och huvudmoment som för de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna.

HÄLSA OCH HYGIEN

Mål

Eleven skall genom undervisningen i hälsa och hygien

skaffa sig kunskap om sambandet mellan hygien och hälsa,

skaffa sig kunskap om hälsovård och arbetshygien samt

förvärva insikt om elementär hemsjukvård och olycksfallsvård.

Huvudmoment

Miljöfrågor

Smittämnen och smittspridning

Hälsovård

Sexualkunskap

Hemsjukvård

Olycksfallsvård

Arbetshygien

KONSUMENTKUNSKAP

Mål

Eleven skall genom undervisningen i konsumentkunskap
orientera sig om produktion och distribution av varor,
orientera sig om faktorer som påverkar priser på varor och
tjänster,
skaffa sig kunskap om olika slag av konsumentinformation,
skaffa sig kunskap om olika inköpsmöjligheter och betalnings-
former,
skaffa sig kunskap om konsumentens rättigheter, skyldigheter
och möjligheter till inflytande,
utveckla sin förmåga till kritiskt tänkande i konsumentfrågor
samt
skaffa sig kunskap om ekonomisk planering.

Huvudmoment

Ekonomi och konsumtion i olika konsumentgrupper
Samhällets organ för konsumentfrågor
Framställning och förmedling av varor och tjänster
Allmän köpkunskap
Ekonomisk planering

KOSTKUNSKAP

Mål

Eleven skall genom undervisningen i kostkunskap
skaffa sig kunskap om kostens sammansättning och om dess
betydelse för hälsa och prestationsförmåga,
skaffa sig kunskap om livsmedel samt om hantering och för-
varing av dessa,
skaffa sig kunskap om rationella matlagningsmetoder och om
utrustning för matlagning,
utveckla sin förmåga att göra ekonomiska överväganden,
skaffa sig kunskap om arbetsorganisation,
förvärva färdighet i matlagningsarbete samt
förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter och deras till-
lämpning.

Huvudmoment

Näringskunskap
 Livsmedelskunskap
 Utrustning
 Matlagning
 Arbetsorganisation

TEXTILKUNSKAP, SÖMNAD

Mål

Eleven skall genom undervisningen i textilkunskap, sömnad,
 skaffa sig kunskap om textila material samt om användning
 och vård av textilier,
 skaffa sig kunskap om utrustning för sömnad,
 skaffa sig kunskap om rationella sömnadsmetoder och för-
 värva grundläggande färdighet i sömnad,
 utveckla sin förmåga att från ekonomiska, funktionella och
 estetiska synpunkter bedöma textilier samt
 förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter och deras till-
 lämpning.

Huvudmoment

Textila material och varor
 Mode och kläder
 Sömnad

TEXTILKUNSKAP, VÄVNING

Mål

Eleven skall genom undervisningen i textilkunskap, vävning,
 skaffa sig kunskap om textila material för vävning samt
 om användning och vård av textilier,
 skaffa sig grundläggande kunskaper i uträkning av väv och
 orientera sig om sambandet mellan mönster och kvalitet,
 skaffa sig kunskap om utrustning för vävning,
 skaffa sig kunskap om rationella vävningsmetoder och för-
 värva grundläggande färdighet i vävning samt
 utveckla sin förmåga att från ekonomiska, funktionella och
 estetiska synpunkter bedöma textilier.

Huvudmoment

Textila material
 Vävningsteknik
 Vävning

ANVISNINGAR OCH KOMMENTARER

Allmänna synpunkter

Den hemtekniska kursen kan anordnas som helårskurs eller som terminskurs. Mål och huvudmoment är likalydande för de båda kurserna. Detta innebär emellertid inte att man kan förvänta en i alla avseenden jämförbar måluppfyllelse annat än beträffande vissa avsnitt, eftersom inlärningsstiden inte är densamma för båda kurserna.

Det är angeläget att eleverna, oavsett om de går i den kortare eller den längre kursen, får den bredd i utbildningen som målangivelsen anger. I den kortare kursen kan det endast ske genom att undervisningen i fråga om vissa avsnitt ges en mera översiktlig karaktär. Även om det sålunda blir nödvändigt att det kvantitativt blir fråga om en minskning, är det ett absolut krav att ingen eftergift får ske när det gäller den kvalitativa sidan. En noggrann planering av undervisningens uppläggning blir därvid nödvändig.

Vid initialplanering och fortlöpande planering bör lärare och elever i ämneskonferens gemensamt diskutera undervisningens mål, innehåll, organisation och genomförande:

- målnivå för de olika momenten
- disposition av lärostoffet
- val av arbetsformer och aktiviteter
- val av läromedel
- samordning respektive fördelning av gemensamma moment inom flera ämnen

På samma sätt bör lärare samt lärare och elever gemensamt utvärdera resultaten av undervisningen och ställa dessa i relation till de uppställda målen. Denna utvärdering kan ge anledning till en fortlöpande revidering och anpassning av studieplanen till aktuella förhållanden.

Vid undervisningens början bör varje lärare ge information om:

- utbildningens syfte och innehåll
- ämnesinnehåll
- studieteknik
- litteratur för individuella studier.

I undervisningen bör man i lämpliga sammanhang diskutera sådana frågor som inom olika ämnesområden berör minoriteter i samhället, t ex invandrare, samt andra grupper med speciella problem: handikappade, alkohol- och narkotikaskadade, interner m fl.

BARNKUNSKAP

Huvudmoment och delmoment

- 1 Barnets utveckling och behov
 - 1.1 Psykologiska aspekter på föräldraskap
 - 1.2 Fortplantningsorgan, graviditet, fosterutveckling, förlossning
Nyföddhetsperioden
 - 1.3 Utveckling - mognad - inläring - begreppsbildning
Jaguppfattning - kommunikation
 - 1.4 Barn med särskilda behov

- 2 Barnets omvårdnad
 - 2.1 Barnets omvårdnad och vanor
 - 2.2 Barnets utrustning
 - 2.3 Barnets näringsbehov, mat och matvanor
 - 2.4 Barnolycksfall

- 3 Lek och andra aktiviteter
 - 3.1 Lekens och andra aktiviteters betydelse för barnets utveckling
 - 3.2 Material och aktiviteter som stimulansfaktorer i barnets utveckling

- 4 Barnet i hemmiljö. barnstuga och samhälle
 - 4.1 Uppväxtbetingelser
 - 4.2 Relationen barn och föräldrar
 - 4.3 Barnstugor och familjedaghem
 - 4.4 Barnstugan som komplementmiljö
 - 4.5 Samhällets ansvar gentemot barn

Syfte och innehåll

Kommentarer

1 Barnets utveckling och behov

1.1 Psykologiska aspekter på föräldraskap

Syfte:

Eleven skall

- förvärva insikt om att kunskaper om barn är en av förutsättningarna för självförtroende och för möjligheter att skapa en utvecklingsbefrämjande miljö för barnet samt

- utveckla sin förståelse för vad det innebär att ha barn och för att relationerna till barnet påverkas av föräldrarnas upplevelser av och attityder till barnets ankomst.

Innehåll

Barnkunskapens syfte och innehåll
Föräldrarollen
Barnets situation

Läraren presenterar ämnet och informerar eleverna om kursinnehållet. Förklarar att det ligger i samhällets intresse att sprida kunskaper om barns utveckling och behov för att därmed bidra till att skapa en god uppväxtmiljö.

Diskutera med eleverna hur ankomsten av ett barn kan påverka de vuxnas livssituation. Upplevelser i samband med väntetiden och ett barns ankomst konkretiseras genom exempel. I anslutning här till diskuteras både positiva och eventuellt negativa sidor av föräldraskapet.

Belys hur beroende barnet är av de vuxna och hur känslor, upplevelser och kunskaper hos de vuxna påverkar barnets situation.

1.2 Fortplantningsorgan, graviditet, fosterutveckling, förlossning. Nyföddhetsperioden

Syfte

Eleven skall

- förvärva kännedom om befruktning, graviditet och fosterutveckling

Syfte och innehåll

Kommentarer

- skaffa sig kunskap om sambandet mellan fostrets livsbetingelser och moderns hälsotillstånd
- förvärva kännedom om förlossningens förlopp
- orientera sig om metoder för att underlätta förlossningen
- förvärva insikt om nyföddhetsperiodens företeelser och om anpassningsprocessen under denna samt
- utveckla sin förståelse för vikten av en tidig och fortlöpande intim kontakt mellan föräldrar och barn.

Innehåll:

Fortplantningsorgan
 Befruktning och fosterutveckling
 Graviditet
 Förlossning
 Nyföddhetsperioden

Informera eleverna om befruktning och fosterutveckling.

Den normala graviditetens kännetecken och förlopp behandlas. Betona vikten av hälsovård och hälsokontroller under graviditeten. Den psykologiska sidan av graviditeten belyses. Orientera om föräldraundervisningens betydelse.

Informera eleverna om den normala förlossningens förlopp och om de vanligaste förekommande avvikelserna samt om metoder för smärtlindring.

Orientera också eleverna om det väsentligaste som är att iaktta vid det nyfödda barnets omhändertagande och om de vanligaste företeelserna. Huvudvikten läggs vid att diskutera den viktiga anpassningsprocess som nyföddhetsperioden innebär för såväl barnet som modern. Mentalhygieniska aspekter på BB-vistelse och hemkomst efter sådan diskuteras. Även faderns roll belyses.

Syfte och innehåll**Kommentarer**

1.3 Utveckling - mognad - inläring -
begreppsbildning
Jaguppfattning - kommunikation

Syfte

Eleven skall

- skaffa sig kunskap om barnets utveckling i åldrarna 0 - 10 år
- skaffa sig kunskap om sambandet mellan mognad och inläring
- utveckla sin förståelse för att inläring är beroende av miljöstimulans
- utveckla sin förståelse för den vuxnes roll som identifikationsobjekt
- förvärva kännedom om utvecklingen av barnets kommunikationsförmåga och om den vuxnes betydelse för utvecklandet av denna förmåga samt
- förvärva kännedom om hur begrepps- bildning utvecklas och om den vuxnes roll som stimulansfaktor

Innehåll:

Utveckling
Mognad - inläring -begrepps- bildning
Jaguppfattning
Kommunikationsförmåga

Ur inläringssynpunkt kan det vara lämpligt att utgå från en utvecklings- beskrivning, där skilda sidor av beteendet hos barn belyses. Poängtera att barn utvecklas olika och att ålders- an- givelserna endast avser att göra inlä- ringen lättare. Genom att känna till utvecklingsprocesserna kan eleverna ut-veckla sin förståelse för hur man möter, förstår och stimulerar ett barn i de olika utvecklingsfaserna.

Utvecklingsföljden beskrivs för åldrar- na upp till 10 år. Poängtera att ut-vecklingstakten varierar såväl år från år hos samma barn som mellan olika barn.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Utvecklingen är beroende bl a av två grundläggande processer, mognad och inlärning. Mognaden är beroende av organismens utveckling och inlärningen i hög grad beroende av erfarenheter av miljön. I beskrivningen av utvecklingsprocessen bör konkretiseras hur dessa båda faktorer samverkar. Informera om hur en stimulerande miljö ger barnet inlärningstillfällen. Vad som kan vara en stimulerande miljö förändras alltefter barnets mognad. I beskrivningen av utvecklingens förlopp ges exempel på miljöstimulans.

Behandla också jagutvecklingen som förtydligas genom exempel. Orientera om barnets självständighetsträning och om hur den vuxne kan stödja denna. Belys den vuxnes roll som identifikationsobjekt och ävenså vad den betyder för barnets jagutveckling.

Barnets sätt att uttrycka sig varierar i olika åldrar och behandlas i utvecklingsbeskrivningen. Informera om vikten av att den vuxne svarar på barnets kontaktförsök för att barnets kommunikationsförmåga skall kunna utvecklas samt om hur kommunikationsförmågan växer fram i samspel mellan den vuxne och barnet, där den vuxnes uppgift är att hålla en öppen dialog.

Genom sina upplevelser och erfarenheter av människor, föremål och händelser får barnet efter hand allt större och vidare begrepp om omvärlden. Begreppsbildningen underlättas om barnet ges tillfällen till att samla erfarenheter och genom att den vuxne ger korrekta benämningar och förklaringar. - Barnets behov och kraven på barnet skall ställas i relation till barnets person och mognad.

1.4 Barn med särskilda behov

Syfte:

Eleven skall

- utveckla sin förståelse för barn med lättare beteenderubbningar
- orientera sig om olika handikappgrupper och om deras problem.

Syfte och innehåll

Kommentarer

- förvärva kännedom om träningens och stimulansens betydelse för barnets utveckling
- orientera sig om samhällets insatser för barn med handikapp och deras familjer
- utveckla sin förståelse för viktigheten av de handikappades integrering i samhället samt
- utveckla sin förståelse för familjesituationen.

Innehåll:

Psykiskt störda barn
 Rörelsehindrade
 Synskadade
 Hörselskadade
 Handikappets inverkan på barnets utveckling
 Träning och stimulans
 Samhällets insatser
 Integrering av handikappade
 Psykologiska aspekter

Orientera om de vanligaste formerna av psykisk utvecklingsstörning, om rörelsehinder samt om syn- och hörselskador. I samband med orienteringen behandlas de vanligaste kända orsakerna till de olika handikappen.

Belys i vilka avseenden handikappen verkar hämmande på barnets totala utveckling. Klargör också att handikappet ofta inte enbart inverkar menligt på en enda färdighet. Så t ex påverkar en CP-skada inte enbart rörelseförmågan utan medför även att barnet hindras i sin strävan att upptäcka och uppleva omvärlden. Försök förmå eleverna att identifiera sig med hur det är att leva med ett handikapp.

På basis av elevernas insikter om handikappets menliga inflytande på barnets totala utveckling diskuteras hur effekterna av ett handikapp kan minskas med hjälp av en medveten träning och stimulans. Begreppet ADL-träning förklaras. Ge exempel på ADL-träning för olika slags handikapp. Uppllys om att alla barn är utvecklingsbara.

Informera eleverna om att varje barn har rätt att få den undervisning och träning som det kan tillgodogöra sig. Orientera om samhällets insatser för t ex förskoleundervisning och skolundervisning för barn med handikapp. Orientera om vilka former av hjälp som barnet kan erhålla i hemmet såsom t ex sjukgymnastik och hem-

Syfte och innehåll

Kommentarer

undervisning. Belys lekotekens verksamhet samt redogör för möjligheterna till ekonomisk hjälp och till institutionsvård.

Framhåll hur synen på handikappvården har förändrats genom tiderna. Tidigare ansågs det bäst att olika grupper av handikappade omhändertogs för vård och utbildning skild från den som meddelas icke handikappade. Numera söker man i så stor omfattning som möjligt att integrera de handikappade i samhället inte minst vad gäller utbildning. Integreringens fördelar belyses och dess svårigheter diskuteras. Betona att alla har ansvar för att denna integrering skall lyckas.

Diskutera hur familjesituationen påverkas av att ha ett handikappat barn. Psykologiska aspekter på föräldrarollen och syskonrollen diskuteras. Risker för överkrav, underkrav och överbeskydd belyses.

2 Barnets omvårdnad

2.1 Barnets omvårdnad och vanor

Syfte:

Eleven skall

- skaffa sig kunskap om vad vård-situationerna för barnet innebär i fråga om oersättliga kontaktstunder som är grundläggande för hela personlighetsutvecklingen och om hur de ger viktiga tillfällen till inläring
- skaffa sig kunskap om barnets omvårdnad och vanor
- utveckla sin förståelse för barnets behov och för vårdarens roll
- förvärva kännedom om hälsovård och hälsokontroller samt
- förvärva insikt om att en väl genomförd hälsovård är av grundläggande betydelse för barnets utveckling.

Syfte och innehåll**Kommentarer**

Innehåll:

Psykologiska aspekter på vårdsituationerna

Barnets omvårdnad och vanor

Hälsovård och hälsokontroller

Med konkreta exempel förklaras hur man i vårdsituationerna tillgodoser barnets behov av närkontakt och stimulans. Genom att vårdsituationerna ständigt återkommer utgör de viktiga tillfällen till växelvis kommunikation mellan barn och vårdare.

Orientera om betydelsen av att den dagliga omvårdnaden genomförs på ett kärleksfullt sätt så att barnets tillit till omvärlden grundläggs. De s k rutinsituationerna såsom måltider, på- och avklädning och toaletträning innebär viktiga tillfällen till personlighetsutveckling och inläring.

Gå igenom principer och metoder för barnets skötsel och dagliga omvårdnad. Utifrån utvecklingspsykologiska aspekter diskuteras sugbehov-sugvanor, sömnbehov-sovvanor, toalettvanor-toalettträning.

Belys behovet av hälsovård samt tändernas vård. Barnavårdscentralernas verksamhet behandlas.

2.2 Barnets utrustning

Syfte:

Eleven skall

- orientera sig om den utrustning barnet behöver

- skaffa sig kunskap om efter vilka principer utrustningens funktionsduglighet bedöms samt

- utveckla sin förståelse för att hänsyn vid inredning och inköp måste tas till barns behov med beaktande också av säkerhetskrav.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Innehåll:

Utrustning för spädbarnets skötsel
 Klädutrustning
 Säng och sängutrustning
 Barnets övriga närmiljö

Viktig för spädbarnets skötsel är lämplig utrustning. Demonstrera sådan och diskutera därvid praktiska och hygieniska aspekter.

Säng och sängutrustning för olika åldrar diskuteras. Praktiska och säkerhetstekniska aspekter belyses i det sammanhanget.

Barnets närmiljö i olika åldrar diskuteras. Diskutera med eleverna hur bostadens inredning med hänsyn till barnen bör vara. Integrering kan ske med ämnet bostads- och miljökunskap. Valet av barnmöbler diskuteras.

Diskutera också valet av kläder för olika åldrar varvid frågor om material och modeller tas upp utifrån utvecklingspsykologiska och praktiska aspekter.

2.3 Barnets näringsbehov, mat och matvanor

Syfte:

Eleven skall

- förvärva kännedom om barnets fysiska utveckling
- förvärva insikt om att barnets utveckling och hälsa till stor del är beroende av den kost barnet får
- utveckla sin förståelse för hur kostvanorna grundläggs i barndomen
- skaffa sig kunskap om principerna för beräkning av barnets näringsbehov
- förvärva insikt om måltidssituationernas psykologiska betydelse samt
- utveckla sin förståelse för betydelsen av matvanor och matproblem hos barn och förvärva insikt om den vuxnes roll i sammanhanget.

Syfte och innehåll	Kommentarer
Innehåll:	
Fysisk utveckling Spädbarnets näringsbehov och kost Förskole- och skolbarnets näringsbehov Kosten ur tandvårdssynpunkt Psykologiska aspekter på måltids-situationen Matproblem	<p>Viktutveckling, längdutveckling, skelettutveckling och tandutveckling behandlas. Kännedom härom är av vikt såsom grund för insikten om kostens betydelse.</p> <p>Orientera eleverna om spädbarnets näringsbehov och om hur det tillgodoses på lämpligaste sätt. Ge en redogörelse för amningens betydelse. Gå också igenom vad som bör iaktas vid tillagning, servering och förvaring av spädbarnskost.</p> <p>Berör även något sammansättningen av förskole- och skolbarnets kost.</p> <p>Kostens och måltidsrytmens betydelse för goda vanor, aptit, mage och tandhälsa belyses.</p> <p>Kontaktbehovet barn - föräldrar måste så långt det är möjligt tillfredsställas i måltidssituationen. Framhåll detta för eleverna och framhåll även att måltiderna successivt för barnet innebär en självständighetsträning.</p> <p>Orientera eleverna om att matproblem kan uppstå och diskutera hur vårdaren lämpligen bör söka bemästra dem.</p> <p>Integrering bör i detta delmoment ske med ämnet kostkunskap.</p>

2.4 Barnolycksfall

Syfte:

Eleven skall

- orientera sig om barnolycksfallens frekvens samt om vilka typer av olycksfall barn råkar ut för
- skaffa sig kunskap om olycksfallens orsaker, om förebyggande säkerhetsåtgärder och om hur man ingriper vid olyckstillbud samt
- utveckla sin förståelse för att barn ofta saknar förmåga att inse faror och skydda sig.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Innehåll:

Frekvens och typer av olycksfall
 Förebyggande säkerhetsåtgärder
 Trafikträning
 Åtgärder vid olycksfall
 Psykologiska aspekter på barnolycksfall

Orientera eleverna om hur frekventa olycksfall bland barn är samt om vilka typer av olycksfall barn vanligen råkar ut för.

Informera också eleverna om att barnolycksfall ofta kan förebyggas. Med utgångspunkt i en information om säkerhetsbestämmelser och säkerhetsanordningar bör den viktiga frågan om vad som kan åtgöras för att undgå barnolycksfallen ingående diskuteras.

Trafikträning är ett viktigt led i de förebyggande åtgärderna. Diskutera betydelsen av en kontinuerlig träning och vaksamhet, speciellt i bostadsområden med genomfartstrafik.

Belys genom exempel hur viktig övervakning är och i vilken obetydlig mån man kan lita till barns förmåga att skydda sig själv. Utvecklingspsykologiska aspekter behandlas.

3 Lek och andra aktiviteter

3.1 Lekens och andra aktiviteters betydelse för barnets utveckling

Syfte:

Eleven skall

- förvärva kännedom om lekens betydelse för barnet
- skaffa sig kunskap om vad lek och andra aktiviteter betyder för att träna och utveckla barnets sinnen och funktioner
- förvärva kännedom om vad lek och aktivitet betyder för att utveckla barnets förmåga till samarbete med andra människor samt
- förvärva kännedom om hur barnet i lek och aktivitet kan ge uttryck för egna känslor och upplevelser.

Innehåll:

Sinnesträning
Funktionsträning
Inlärningskälla
Jagutveckling och samarbete
Kommunikationsmedel

Informera om att lek och andra aktiviteter är lika viktiga för utvecklingen som mat, sömn, kontakt osv och att lekbehovet därför måste tillfredsställas.

Lek och andra aktiviteter är också nödvändiga för barnets utveckling av sina sinnen. Genom att barnet utforskar och hanterar olika ting skaffar det sig sinnesupplevelser genom syn, hörsel, smak, lukt och beröring. Dessa sinnesupplevelser samordnas så småningom till begrepp.

Informera om att genom lek och andra aktiviteter tränar barnet sin kroppsbehärskning och rörelseförmåga. Barnet utforskar även funktioner hos olika material och redskap.

I lekens form organiserar och sammankopplar barnet alla sina erfarenheter på ett lustbetonat sätt och barnet får kunskaper om sig själv och sin omgivning. Barnet motiveras och stimuleras till fortsatt utveckling. Lek och aktivitet är sålunda barnets metod för inlärning och begreppsbyggnad.

Lekens utveckling från ensamlek till samlek beskrivs. Barnets svårigheter i umgänge med andra barn behandlas. Utvecklingspsykologiska aspekter belyses. Vikten av kamrater i olika åldrar diskuteras.

Lek och skapande aktiviteter utgör viktiga uttrycksmedel för barn. I fantasileken omformar barnet verkligheten för att få ett bättre grepp om omvärlden. I lekens form kan barnet förmedla känslor och upplevelser som har betydelse för barnet. Lek och olika former av aktivitet ger viktiga tillfällen till jagutveckling och träning av kommunikationsförmågan.

Syfte och innehåll

Kommentarer

3.2 Material och aktiviteter som stimulansfaktorer i barnets utveckling

Syfte:

Eleven skall

- förvärva kännedom om skapande verksamhets betydelse i arbetet med barn
- förvärva kännedom om material för skapande aktiviteter
- förvärva kännedom om receptiva aktiviteter samt
- förvärva kännedom om betydelsen av experimentell lek, naturstudier och social omvärldsorientering.

Innehåll:

Olika lekformer
 Skapande aktiviteter
 Receptiva aktiviteter
 Litteratur
 Musikaliska och dramatiska aktiviteter
 TV, radio, film

Informera om material för olika lekformer med utgångspunkt i utvecklingspsykologin. Demonstrera samtidigt material av olika slag exempelvis material för målning, teckning, formkunskapande och musik. Ge exempel på såväl speciellt för ändamålet avsett material som sådant som finns i omgivningen eller kan förvärfvas utan kostnad, t ex spillbitar av tyg, trä, metall, papper. Hur barnet kan experimentera med materialet belyses, lämpligen så att eleverna själva får experimentera och arbeta med olika former av skapande verksamhet.

Belys betydelsen av sådana sysselsättningar där barnet lyssnar eller ser på någon eller något. Det ger rika tillfällen till närkontakt, språkstimulans, kunskapsförmedling och avkoppling. Litteratur för barn i olika åldrar demonstreras och diskuteras. Vikten av att barn får riklig tillgång till böcker av god kvalitet poängteras. Litteraturens betydelse som stimulansfaktor behandlas. Informera om bibliotekens verksamhet.

Värdet av att barn får uppleva musik i olika former behandlas. Val av musik diskuteras.

TV- och radioprogrammens inverkan på barn diskuteras ur såväl positiva som negativa synvinklar. Program som har hög kvalitet och utnyttjas på rätt sätt kan bidra till att ge barn såväl kunskaper som förströelse.

4 Barnet i hemmiljö, barnstuga och samhälle

4.1 Uppväxtbetingelser

Syfte:

Eleven skall

- förvärva insikt om att barnet ständigt lever i ett samspel med sin omgivning
- utveckla sin förståelse för att barndomsupplevelserna har betydelse för utveckling och social anpassning samt
- förvärva insikt om miljöns betydelse för utvecklingen.

Innehåll:

Samspel med omgivningen
Barndomsupplevelsernas betydelse
Miljöns betydelse

Förmågan att ge ett barn en god tillvaro hänger intimt samman med den vuxnes egen situation och egna upplevelser. Diskutera med eleverna frågan om vilken betydelse ekonomi, bostadsförhållanden, boendemiljö och arbete har för ett barns uppväxtbetingelser.

Genom exempel belyses positiva och negativa barndomsupplevelser som kan påverka utvecklingen och den sociala anpassningen.

Innebörden av stimulerande och understimulerande miljö förklaras. Förslag till hur miljön kan göras stimulerande diskuteras. Det bör påpekas att inte enbart föräldrarna har ansvar för hur miljön utformas, men att föräldraansvaret är stort när det gäller närmiljön - hemmet.

Syfte och innehåll

Kommentarer

4.2 Relationen barn och föräldrar

Syfte:

Eleven skall

- utveckla sin förståelse för att relationen mellan barn och föräldrar också har betydelse för hur det växande barnet formar sina relationer till andra människor
- förvärva insikt om att familjeklimatet även rent allmänt påverkar relationerna mellan barn och vuxna
- förvärva insikt om den känslomässiga kontaktens betydelse
- utveckla sin förståelse för hur de vuxnas egna normer, attityder och förväntningar påverkar barnet
- orientera sig om olika uppfostringsidéer och förvärva insikt om den moderna synen på handledning av barn samt
- utveckla förståelsen för att relationen mellan barn och föräldrar är av grundläggande betydelse vid barnets fostran.

Innehåll:

Familjeklimatet
 Känslomässig kontakt
 Omedveten fostran
 Medveten fostran

Den relation som byggs upp mellan barn och föräldrar bildar mönster för det växande barnets relationer till andra människor. Goda eller dåliga relationer till föräldrarna kan få konsekvenser för barnets framtida utveckling.

I samspelet mellan människor ingår känsloreaktioner som en naturlig del. Hur relationerna mellan olika familjemedlemmar kan påverka barnets uppväxtklimat diskuteras.

En god känslomässig kontakt utgör en grundförutsättning för barnets totala utveckling. Framhåll för eleverna vikten av att barn får möjlighet att utveckla en känsla av grundtrygghet hos några få vuxna.

Belys med exempel hur de vuxnas egna normer, attityder och förväntningar omedvetet påverkar barn. Gör klart för eleverna att det är av vikt att känna sig själv och se sig själv som en påverkande faktor.

Orientera eleverna och begreppen auktoritetsfostran, demokratisk och "låt-gå" fostran som en inledning till en diskussion om dagens syn på handledning av barn varvid också normkonflikter bör diskuteras. Utgående från elevernas egna kunskaper diskuteras elevernas egna åsikter om hur barn bör fostras.

4.3 Barnstugor och familjedaghem

Syfte:

Eleven skall

- orientera sig om olika former av kommunala barnstuge- och familjedaghem samt
- förvärva insikt om familjedaghemmens ansvar.

Innehåll:

Barnstugor
Familjedaghem

Orientera eleverna om olika former av barnstugor och om deras verksamhetsformer samt om familjedaghemmens verksamhet. Betona vikten av att familjedaghemmen är av god kvalitet.

4.4 Barnstugan som komplementmiljö

Syfte:

Eleven skall

- orientera sig om barnstugans målsättning samt
- förvärva insikt om betydelsen av att alla barn får tillgång till den pedagogiska stimulans som förskolan kan ge.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Innehåll:

Barnstugans målsättning
Pedagogisk stimulans

Informera om arbetssättet i barnstugan och om dess pedagogiska program.

Diskutera vad förskolans verksamhet kan betyda såsom ett komplement till hemmiljön såväl den svenska som exempelvis invandrarfamiljens.

4.5 Samhällets ansvar gentemot barn

Syfte:

Eleven skall

- förvärva insikt om att ansvaret för att barn får så goda uppväxtbetingelser som möjligt måste delas av alla i samhället
- skaffa sig kunskap om sociala reformer som stöder barnfamiljer samt
- orientera sig om samhällets ansvar att ingripa när barn far illa.

Innehåll:

Gemensamt ansvar
Sociala reformer
Barnavårdsnämnd

Ansvaret för barnen åvilar inte enbart föräldrar utan det finns ett för alla gemensamt ansvar - samhällets ansvar. Diskutera hur detta ansvarstagande bör vara fördelat.

Gå igenom vad som kan vara aktuellt i fråga om sociala reformer som avser barn och barnfamiljer. Kan integreras med Familjekunskap.

Orientera om när barnavårdsnämnden kan behöva ingripa och vilka resurser barnavårdsnämnden har att bistå barn och familj i sådana fall.

Ämnessamverkan bör ske med Bostads/miljökunskap, Familjekunskap, Hälsa och hygien, Kostkunskap och Textilkunskap.

BOSTADS/MILJÖKUNSKAP**Huvudmoment och delmoment**

- 1 Samhällsplanering och boendemiljö
 - 1.1 Samhällsutvecklingen och dess inverkan på bebyggelse och boendemiljö
 - 1.2 Boendefrågor

- 2 Bostadens planering och inredning
 - 2.1 Bostadens funktion och planlösning
 - 2.2 Materialkännedom
 - 2.3 Bohagsvaror
 - 2.4 Bostadens inredning

- 3 Bostadsvård
 - 3.1 Metoder för bostadsvård
 - 3.2 Utrustning för bostadsvård
 - 3.3 Arbetsorganisation
 - 3.4 Säkerhetsföreskrifter

- 4 Textilvård
 - 4.1 Metoder för textilvård
 - 4.2 Utrustning för tvätt
 - 4.3 Arbetsorganisation

Syfte och innehåll

Kommentarer

1 Samhällsplanering och boendemiljö

1.1 Samhällsutvecklingen och dess inverkan på bebyggelse och boendemiljö

Syfte:

Eleven skall

förvärva kännedom om samhällsplanering.

Innehåll:

Befolkningsfördelningen
Planering av bebyggelsen
Den yttre boendemiljön

Undervisningen kan inledas med en översikt över befolkningsfördelningen på glesbygd respektive tätort. Befolkningsförändringen behandlas kortfattat. Orientera om instanser för och gången av den fysiska planeringen, som regleras av byggnadslagstiftningen. Redogör speciellt för planering för utnyttjandet av marken för bebyggelse, kommunikationer och fritidsändamål. Konsumentens möjligheter till insyn och påverkan diskuteras. Med utgångspunkt i vad som i planeringshänseende gäller för den egna kommunen kan diskussionen föras om vilka problem som möter vid det moderna samhällsbyggandet, t ex tekniska, ekonomiska och sociala problem.

Den yttre boendemiljön såsom kommunikationer, trafikplanering, fritidssysselsättning och serviceanordningar bör bli föremål för behandling. Undervisningen kan bedrivas i form av fältstudier med studiebesök, intervjuer, observationer av hustyper, av trafiksäkerhet och av buller och avgasproblem.

Informera om skilda lösningar vid bostadsområdenas utformning i tätorter. De handikappades situation samt pensionärernas och de handikappades särskilda krav på service diskuteras och studeras.

1.2 Boendeformer

Syfte:

Eleven skall

utveckla sin förståelse för värdet av god boendemiljö.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Innehåll:

Den inre boendemiljön
Jämförelser mellan olika boendefor-
mer
Bostadsmarknaden

Framhåll betydelsen av en god boende-
miljö. Diskutera konsumentens möjlighe-
ter att påverka främst sin egen boende-
miljö.

Orientera om olika boendeformer. Belys
från olika synpunkter skilda typer av
bostadshus såsom enfamiljshus, flerfa-
miljshus, servicehus, specialbostäder
för handikappade och pensionärer. Gör
jämförelser mellan de olika formerna
med hänsyn bl a till trivsel och eko-
nomi.

Ge eleverna en översikt över institutio-
ner och organisationer för bostadsmark-
naden.

Bostadskostnaderna i olika boende-
formerna bör behandlas i samverkan med
Konsumentkunskap.

2 Bostadens planering och inred-
ning

2.1 Bostadens funktion och planlös-
ning

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om bostadens
funktion och om planlösning.

Innehåll:

Bostadens funktion
Lägenhetsplaner
Krav på specialbostäder

Diskutera med eleverna vilka krav man
bör ställa på bostadens funktion för
olika hushållstyper. Diskussionen kan
föras med utgångspunkt i gällande bo-
stadsnormer från bostadsstyrelsen. En
fråga som därvid kan tas upp är den om
kraven på bostadens flexibilitet med
hänsyn till förändringar i familjen under
livscykeln.

Möjligheterna att skapa en för barn och
vuxna stimulerande och riskfri miljö
bör behandlas.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Eleverna bör få information om på vilket sätt en handikappad har möjlighet att få en med hänsyn till handikappet anpassad bostad.

Med utgångspunkt i svensk standard bör eleverna få planera köksinredningar under olika förutsättningar.

2.2 Materialkännedom

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om olika material som normalt förekommer i bostaden - krav, egenskaper, val.

Innehåll:

Väggbeklädnader
 Golvmaterial
 Material i den fasta inredningen
 Material i
 - möbler
 - keramiskt gods
 - glas
 - plast
 - metaller

Undervisningen bör ge kännedom om de vanligaste vägg- och golvmaterialen i ett hem och i gemensamhetsutrymmen. Den bör också ge kunskap om arbetsbänkar, sanitetsgods och fönster. Orientera om olika slag av material i möbler, keramiskt gods, glas samt olika plaster och metaller.

Eleverna bör lära sig att känna igen olika material bl a för att kunna välja lämpliga rengörings- och underhållsmedel.

2.3 Bohagsvaror

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om bohagsvaror.

Innehåll:

Möbler för olika ändamål
 Belysning
 Inredningstextilier
 Prydnadsting
 Krukväxter och snittblommor
 Köksutrustning
 Måltidsutrustning
 Handikapputrustning

Undervisningen kan inledas med en diskussion om lämpliga möbler för olika aktiviteter samt för vila och sömn.

Tyngdpunkten i undervisningen skall läggas på dagens produktion av möbler och övriga bohagsvaror. Frågor om funktion, utformning, pris och krav på kvalitet samt om skötsel behandlas ingående. Funktionsstudier bör göras.

Syfte och innehåll**Kommentarer**

Avsnittet om belysning och armatur bör behandla olika ljuskällor och belysningens funktion. Eleverna bör själva få pröva sig fram till hur belysningen bör ordnas dels för olika arbetsuppgifter, dels för vila och för att skapa stämning.

I samverkan med undervisningen i textilkunskap behandlas inredningstextilier såsom gardiner, mattor etc.

Eleverna bör genom diskussioner och övningar träna sig att i en inredning se den helhetsbild som skapas av tavlor, prydnadsföremål, blommor etc. Diskutera valet av krukväxter och snittblommor med hänsyn till ljusförhållanden, årstider, helger och traditioner. Eleverna bör få öva val och skötsel av blommor.

Diskutera med eleverna vilka maskiner och redskap man med tanke på kostnad och på nytta genom tids- och arbetsbesparing bör anskaffa. Formgivning och redskapsvård bör diskuteras. Undervisningen om måltidsutrustningen bör ge information om lämplig utformning och om priser men också om exempelvis vård av keramiskt gods, glas, bestick, duktyg etc. Användning av körtidsmaterial i stället för bordservis och som ersättning för duktyg diskuteras.

Informera om handikappredskap för matlagning, bakning och diskning samt för måltid.

Undervisningen om köks-, måltids- och handikapputrustning bör ske i samverkan med Kostkunskap.

Syfte och innehåll
Kommentarer

2.4 Bostadens inredning

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om bostadens inredning.

Innehåll:

Färg i boendemiljö
Inredningsövningar

Färgens betydelse i den yttre och inre miljön diskuteras. Ge en orientering i elementär färglära. Eleverna bör få öva färgsättning av och färgkombinationer i olika miljöer.

Genom studium av planlösningar och därmed sammanhängande miljöfunktioner bör eleverna söka finna lösningar till inredningar från såväl estetiska som praktiska och ekonomiska synpunkter.

Eleverna bör ges tillfälle att diskutera hur de vill tänka sig den egna miljön. Möjligheterna att erhålla bostättningslån berörs och behandlas i samverkan med Konsumentkunskap.

3 Bostadsvård

3.1 Metoder för bostadsvård

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om rationella metoder för bostadsvård.

Innehåll:

Metoder för rengörings- och underhållsarbete.

Vikten av att tillämpa rationella arbetsmetoder vid ett hems skötsel och vård understrykes. Inte minst gäller detta i fråga om städmetoder. Låt eleverna utföra funktionsstudier och analyser av olika arbeten som grund för tillämpningsövningarna. Kostnadsberäkningar av och jämförande försök med alternativa lösningar av olika städmoment, t ex fönsterputsning, golvvård, möbelvård etc bör utföras.

Syfte och innehåll	Kommentarer
3.2 Utrustning för bostadsvård	Tyngdpunkten i undervisningen om utrustningen för bostadsvård skall läggas vid olika redskaps och maskiners utformning, funktionsduglighet och betydelse av att de är anpassade till människan. Viktigt är också att lära eleverna vård av redskapen.
Syfte:	
Eleven skall	
skaffa sig kunskaper om utrustning för bostadsvård.	
Innehåll:	
Grundutrustning för städning Vård och förvaring av städutrustning Handikapputrustning Rengörings- och underhållsmedel	Med hänsyn till kostnads-, arbets- och miljövårdsaspekter diskuteras användning av korttidsmaterial. Informera om hjälpmedel för handikappade avseende bostadsvården. Eleverna bör få klart för sig att valet av rengörings- och underhållsmedel bestäms inte bara utifrån effektivitets- och skonsamhetssynpunkter utan även av miljövårdsaspekter.
3.3 Arbetsorganisation	Det är viktigt att betona de ekonomiska faktorernas betydelse vid val av utrustning och material samt rengörings- och underhållsmedel.
Syfte:	Vid undervisningen om arbetsorganisation skall huvudvikten läggas vid samordnings- och rationaliseringsövningar.
Eleven skall	
utveckla sin förmåga att organisera arbetet med bostadsvård.	
Innehåll:	
Planering - förutseende Arbetsställningar	Planeringen av städarbetet och fördelningen i övrigt av arbetet i hemmet diskuteras ingående. I samband härmed diskuteras också förekommande serviceanordningar för bostadsvård samt för förebyggande åtgärder mot nedsmutsning och slitage. Eleverna bör få utarbeta förslag till arbetsordning omfattande samtliga moment

Syfte och innehåll

Kommentarer

i hushållsarbetet. Så långt det är möjligt bör lämpliga förslag tillämpas och följas av redovisning av resultatet. Vid övningarna skall inläring ske av lämpliga arbetsställningar och -rörelser. (Samverkan med Gymnastik och Kostkunskap.)

3.4 Säkerhetsföreskrifter

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om säkerhetsföreskrifter.

Innehåll:

Föreskrifter angående handhavande av elektrisk utrustning och gas

Föreskrifter angående åtgärder mot olycksfall och yrkesskador

Det är viktigt att eleverna får kännedom om vad man bör iaktta vid användning av elutrustning och likaså om bestämmelser beträffande hantering och förvaring av olika hälsovådliga och brandfarliga ämnen.

Riskerna vid arbete med maskiner samt giftiga och brandfarliga vätskor skall ständigt framhållas.

Föreskrifter angående åtgärder mot olycksfall och yrkesskador genomgås vid undervisningen i ämnet hälsa och hygien men skall givetvis också beröras i samband med undervisningen om elutrustning m m.

4 Textilvård

4.1 Metoder för textilvård

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om rationella metoder för textilvård.

Innehåll:

Metoder för tvättning och efterbehandling av tvätt

Textiliers tvättegenskaper

Klädvård

Undervisningen bör främst inriktas på praktiska tillämpningsövningar i textilvård. Genom tids- och funktionsstudier bör eleverna ges underlag för att diskutera valet av material, redskap och metoder för textilvården. Kostnadsberäk-

ningar för alternativa lösningar bör därvid utföras.

Då tvättbarheten hos olika textilier är beroende av material, färg och plaggtyp är det nödvändigt att undervisningen samordnas med undervisningen om textila material i ämnet textilkunskap. Principerna för olika tvättmetoder skall behandlas. Eleverna skall lära sig tillämpa de vanligaste metoderna för tvätt och efterbehandling av tvättgodset. I samverkan med undervisningen i textilkunskap bör eleverna få öva sig i att vårda sina kläder och övrig utrustning som ingår i en garderob.

4.2 Utrustning för tvätt

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om utrustning för textilvård.

Innehåll:

Olika sätt att lösa tvättfrågan

Tvättmaskiner och övrig utrustning för tvätt och efterbehandling

Säkerhetsföreskrifter

Tvättmedel

Olika sätt att lösa tvättfrågan diskuteras. Härvid kan jämförelser göras bl a beträffande kostnaderna mellan användningen av inlämningstvätter, tvätt i egen maskin och tvätt i fastighetstvättstuga. Diskutera också prisskillnader mellan olika kemtvättalternativ. Användning av korttidsmaterial såsom papperslakan och dylikt diskuteras med hänsynstagande till såväl kostnads- som arbets- och miljövårdssynpunkter. Vid undervisning om redskap och maskiner för tvätt samt om efterbehandling av tvätt bör huvudvikten läggas vid att klargöra redskapens och maskinernas funktion, arbetsätt och skötsel. Vid undervisningen måste olika risker vid arbetet med maskiner och redskap ständigt uppmärksammas. De speciella säkerhetsföreskrifter som gäller för elektriska installationer i våtutrymmen betonas.

För att få en överblick över förekommande tvättutrustning kan det vara lämpligt att eleverna får göra marknadsundersökningar och samla in konsumentinformation.

Syfte och innehåll**Kommentarer**

Gå igenom vad som måste beaktas vid valet av tvättmedel med hänsyn till medlens sammansättning och olika komponenters verkningsgrad i olika arbetsmoment av tvättarbetet. I sammanhanget bör redogöras för olika slag av vatten och vattenföroreningar samt för vattnets inverkan på tvätteffekten. Tvättmedlens användbarhet för skilda material belyses genom studium av skötselråd. Tvättmedlens roll från miljövårds- och hälsosynpunkt bör beaktas.

4.3 Arbetsorganisation**Syfte:**

Eleven skall

utveckla sin förmåga att organisera arbetet med textilvård

Innehåll:

Planering - förutseende
Arbetsställningar

Vid undervisningen om planering för tvätt och klädvård skall eleverna lära sig hur man organiserar och samordnar dessa arbeten med det övriga hushållsarbetet. I detta sammanhang skall rätta arbetsställningar och -rörelser tränas. (Samarbeten med Gymnastik och Kostkunskap.)

FAMILJEKUNSKAP

Huvudmoment och delmoment

- 1 Samlevnadsformer
 - 1.1 Familjebegreppet i olika kulturer
 - 1.2 Familjens funktioner

- 2 Familjerättsliga bestämmelser
 - 2.1 Rättsverkningar av äktenskap och andra samlevnadsformer
 - 2.2 Föräldrars och barns rättsförhållanden
 - 2.3 Arv och testamente

- 3 Samhällets familjepolitik
 - 3.1 Familjepolitiska mål och medel
 - 3.2 Social- och skattepolitiska åtgärder som inverkar på familjens situation

- 4 Familjemedlemmarnas roller

- 5 Inre och yttre relationer i samlevnaden

Syfte och innehåll

Kommentarer

1 Samlevnadsformer

1.1 Familjebegreppet i olika kulturer

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om familjebegreppet i dess skiftande former som universell företeelse.

Innehåll:

Familjebeteckningar
Familjestruktur

När man studerar familjen såsom institution är det nödvändigt att man å ena sidan får klarhet om hur förändringar i samhället återverkar på familjen, dvs växelverkan samhälle/familj, å den andra sidan hur relationerna inom familjen påverkar individerna, dvs växelverkan familj/individ.

Familjen, eller rättare kanske familjebegreppet, existerar i en bestämd historisk situation under givna sociala och ekonomiska betingelser. Gå översiktligt igenom familjebegreppet speciellt inom västerländsk kultursfär.

Berör också begreppet familjestruktur som väl i och för sig inte är entydigt men innefattar bl a familjestorlek och sammansättning samt rollfördelningen mellan familjemedlemmarna. Till strukturen kan också räknas familjens relativa position i det socioekonomiska systemet. Denna position bestämmer familjens levnadsnivå.

1.2 Familjens funktioner

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om familjens funktioner och de förändringar som dessa genomgått från förindustriell tid samt

Syfte och innehåll

Kommentarer

orientera sig om FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna vad beträffar avsnitten om äktenskap, familj och barn.

Innehåll:

Familjens uppgifter i det förindustriella Sverige

Familjens uppgifter i några andra samhällen, tidigare och nu existerande

Familjens uppgifter i Sverige i dag

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna

Avsnittet om familjens funktioner bör ses i historiskt och internationellt perspektiv. Inled därför undervisningen med en översiktlig tillbakablick över förhållandena i det förindustriella Sverige och över förhållandena i några andra länder.

Låt i övrigt undervisningen i huvudsak avse dagens förhållanden i Sverige. För att stimulera elevernas intresse bör de få diskutera frågan hur de själva ser på familjens uppgifter. Olika värderingar bör därvid kunna komma till uttryck, känslomässiga, moraliska och etiska bl a.

Vid behandlingen av FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna kan man begränsa sig till de avsnitt som berör äktenskap, familj och barn och söka bedöma i vilken grad dessa mål har förverkligats i skilda delar av världen.

2 Familjerättsliga bestämmelser

2.1 Rättsverkningar av äktenskap och andra samlevnadsformer

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om vissa lagbestämmelser och om juridiska konsekvenser av äktenskap och andra samlevnadsformer.

Innehåll:

Familjelagstiftningens historiska utveckling i Sverige

Den historiska tillbakablick på familjerättens område bör ges en översiktlig

Syfte och innehåll

Kommentarer

Bestämmelser om äktenskap

Konsekvenser av andra samlevnadsformer än äktenskap

Bestämmelser om äktenskaps upplösning

Några familjerättsliga bestämmelser i andra länder

form och närmast syfta till att belysa utvecklingsgången.

Gällande lagstiftning om äktenskap bör behandlas. Berör därvid också bestämmelserna om äktenskaps upplösning.

Vid behandlingen av gällande lagstiftning beträffande äktenskap bör man parallellt ta upp skillnader och likheter med annan samlevnadsform. Eleverna bör få klart för sig de bestämmelser som i Sverige gäller för äktenskap mellan personer av skilda nationaliteter och betydelsen av kunskap om lagregler beträffande äktenskap och samlevnad i annan form även i den andra partens land. Orientera eleverna om vilka de myndigheter är som kan ge närmare information. Ge exempel på familjerättsliga bestämmelser i andra länder.

2.2 Föräldrars och barns rättsförhållande

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om föräldrars och barns inbördes rättsförhållanden.

Innehåll:

Barns personliga rättsförhållanden

Föräldrars och barns rättigheter och skyldigheter

Adoption

En lämplig utgångspunkt för detta avsnitt är förädrabalkens och barnavårdslagens bestämmelser. Berör sålunda vad som gäller enligt dessa i fråga om föräldrars och barns ömsesidiga rättigheter och skyldigheter, om barnavårdsman, om förmyndarskap, underhållsskyldighet och vårdnad, om inskränkning i föräldrars vårdnadsrätt och om underårigas rätts-handlingsförmåga.

Eleverna bör också få klart för sig betydelsen av att känna till juridiska konsekvenser för barn till föräldrar med olika nationaliteter, exempelvis i fråga om medborgarskap.

Syfte och innehåll
Kommentarer

I samband med undervisningen om adoption av svenska och utländska barn bör skillnader i inställning till adoption över nationsgränser belysas.

2.3 Arv och testamente

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om arvsordningen, om testamente och om upprättandet av giltigt testamente.

Innehåll:

Arvsordning och arvsskifte
Testamente
Boutredning

Eftersom en genomgång av lagstiftningen inom detta område skulle kräva mycken tid, är det nödvändigt att begränsa undervisningen till en översiktlig orientering om arvsordning och arvsskifte främst rörande make, bröstarvingar och adoptivbarn. En kortfattad översikt över vad som är att iaktta vid upprättande av testamente och boutredning bör också ges.

3 Samhällets familjepolitik

3.1 Familjepolitiska mål och medel

Syfte:

Eleven skall orientera sig om familjepolitikens mål och medel.

Innehåll:

Stöd genom kontanta medel
Stöd genom vård och service

Inled undervisningen med att framhålla familjepolitikens mål att skapa stöd knutet till föräldraskap och barn samt till bostad och bosättning.

Det brukar vara fruktbart med en diskussion om varför exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag har den utformning de har, om vilka mål som uppfylls genom dessa bidrag och något om tänkbara alternativa former och deras konsekvenser.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Orientera eleverna om vilka myndigheter som handhar bidragsgivningen, när det gäller barnbidrag och bosättningslån. Gå igenom hur det går till att ansöka om bidrag.

Orientera också om var och på vad sätt man kan söka råd i familjeangelägenheter.

3.2 Social- och skattepolitiska åtgärder som inverkar på familjens situation

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om vissa social- och skattepolitiska åtgärders inverkan på familjens situation.

Innehåll:

Socialförsäkringar och andra stödåtgärder vid sjukdom, ålderdom och arbetslöshet

Studiehjälp

Stödåtgärder vid krissituationer

Ge en översiktlig redogörelse för möjligheter som står till buds att genom försäkringar och i andra former få hjälp i olika situationer, där detta behövs.

Orientera också om olika former av studiehjälp.

4 Familjemedlemmarnas roller

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om olika roller bland familjemedlemmar och om dessa rollers betydelse i gemenskapen.

Innehåll:

Könsroller

Åldersroller

Sociala statusroller

Låt eleverna diskutera betydelsen av den inverkan traditionella könsroller har på samlevnadsformer på hemmet, engagemang utanför hemmet och i fråga om förvärvsverksamhet. Motiven för större jämställdhet mellan man och kvinna bör därvid kunna vara ett tema i diskussionen.

Åldersrollen, speciellt dess betydelse i förhållande barn - föräldrar bör också diskuteras. Vilka medel man kan tänka sig att använda för att upprätthålla den grad av föräldraauktoritet som kan vara behövlig och nyttig, kan därvid vara en frågeställning. Försök att få eleverna att sätta sig in i inte blott barnets och den unges situation utan också i den äldres med föräldra- eller annat fost-raransvar.

Berör också vilken roll social status spelar i familjens relationer. Frågan kan också vidgas att gälla familjer med avvikande medlemmar.

Vid genomgången av hur sociala roller, exempelvis yrkesroller, uppkommer kan man diskutera i vad mån sådana rollskillnader kan försvåra samlevnad inom en familj och/eller mellan grupper av människor.

5 Inre och yttre relationer i samlevnaden

Syfte:

Eleven skall

förvärva kännedom om betingelser för inre och yttre relationer i mänsklig samlevnad.

Innehåll:

Psykologiska aspekter
Sociala aspekter
Ekonomiska aspekter

Olika levnadsformer, t ex varaktig parbildning, parbildning i tonåren och de ensamståendes levnadsform, diskuteras ingående.

De känslomässiga relationerna i parbildning behandlas. Vad är kärlek - olika definitioner och förväntningar.

Skilda uppfattningar om sexuell debut och sexuell samlevnad inom och utom äktenskapet belyses. Orientera om olika livsåskådningars syn på sexuallivet. Av vikt är att dessa samlevnadsfrågor belyses objektivt. Sexualfrågorna behandlas i anknytning till motsvarande moment i ämnet hälsa och hygien.

Olika sätt att skaffa information om sexuallivet kan även behandlas. Familjebildning med biologiska eller adopterade barn respektive fosterbarn belyses, liksom andra samlevnadsformer exempelvis samlevnad mellan syskon och vänner.

Faktorer som påverkar inre relationer och samspel mellan familjens eller gruppens olika medlemmar skall behandlas. Möjligheter att undvika och lösa konflikter, handskas med aggressioner och överbrygga motsättningar diskuteras.

Vad demokratiska principer innebär och vilka möjligheter som finns att tillämpa dem inom en familj och i grupper diskuteras. Föräldrarollen kan vara svår att kombinera med utbildning och yrkesverksamhet. Diskutera vilka svårigheter som kan uppstå i olika situationer och vilka möjligheter som finns att lösa problemen.

Grupper utom familjen, som kan betyda mycket för individen och vara normbildande, är kamrater, fritids- och grannskapsgrupper men också politiska och religiösa grupper. Diskutera hur familjetillhörighet och annan grupptillhörighet kan skapa normkonflikter hos individen. Problem som kan uppstå när olika kulturer möts i samma primärgrupp, attityder och fördomar kan även diskuteras. Betona vikten av respekt för och tolerans mot andra normer och värderingar än de egna.

Upplösning av samlevnad innebär ofta stora och svåra omställningar både från psykologiska, sociala och ekonomiska synpunkter för de inblandade. Undervisningen bör behandla olika sätt att praktiskt och känslomässigt reda ut en skilsmässa och barnens situation i samband härmed. Betydelsen av att omgivningen har förståelse och fantasi nog för att kunna sätta sig in i svårigheterna för att därigenom i någon mån underlätta övergången betonas.

Svårigheter i samband med nära anhörigs död, förmågan att bära, acceptera och komma över sorg kan även beröras.

HÄLSA OCH HYGIEN

Huvudmoment och delmoment

1. Miljöfrågor
 - 1.1 Omgivningshygien
Globala miljöfrågor

2. Smittämnen och smittspridning
 - 2.1 De vanligaste mikroorganismerna
 - 2.2 Smitta och smittspridning
 - 2.3 Förebyggande av smittspridning

3. Hälsovård
 - 3.1 Personlig hygien. Arbete, rekreation, motion
 - 3.2 Hälsokontroll
 - 3.3 Alkohol, narkotika och tobak

4. Sexualkunskap
 - 4.1 Etiska, psykologiska och sociala synpunkter på sexualfrågor
 - 4.2 Preventivmedel och abortlagstiftning
 - 4.3 Veneriska sjukdomar

5. Hemsjukvård
 - 5.1 Patientens allmänna omvårdnad
 - 5.2 Läkemedel

- 6. Olycksfallsvård
 - 6.1 Förebyggande av olycksfall
 - 6.2 Omhändertagande av skadad
 - 6.3 Sårbehandling

- 7. Arbetshygien
 - 7.1 Arbetsplatsens hygien
 - 7.2 Arbetsställningar och lyftteknik

Syfte och innehåll	Kommentarer
<p>1 Miljöfrågor</p> <p>1.1 Omgivningshygien Globala miljöfrågor</p>	
<p>Syfte:</p> <p>Eleven skall</p> <p>orientera sig om vissa miljövårds- problem och komma till insikt om sitt eget ansvar.</p>	
<p>Innehåll:</p> <p>Vatten- och avloppshygien Luftföroreningar Buller Nedskräpning</p>	<p>Undervisningen bör här begränsas till en orientering om allmän omgivningshygien. Särskilt bör man betona betydelsen av god omgivningshygien för individens hälsa och för folkhälsan samt den enskilda individens ansvar beträffande miljöfrågor. Anknytning bör göras till lokala förhållanden. (Ämnessamverkan med Bostads/miljökunskap och Kostkunskap.) Gällande lagstiftning bör beröras.</p>
<p>2 Smittämnen och smittspridning</p> <p>2.1 De vanligaste mikroorganismerna</p>	<p>De lokala miljöproblemen sätts i relation till de globala miljöfrågorna.</p>
<p>Syfte:</p> <p>Eleven skall</p> <p>inhämta kännedom om de vanligaste mikroorganismerna och deras egenskaper och livsbetingelser.</p>	
<p>Innehåll:</p> <p>De vanligaste sjukdomsaltrande mikroorganismerna</p> <p>Skadliga och nyttiga mikroorganismer i livsmedel</p> <p>Virus</p> <p>Egenskaper och livsbetingelser</p>	<p>Genomgången av mikroorganismer bör begränsas till att omfatta de vanligaste slagen av sjukdomsaltrande mikroorganismer. Några mikroorganismer bör behandlas mera ingående. För livsmedlen skadliga och nyttiga bakterier, svampar m m bör behandlas rätt ingående. Mikroorganismernas egenskaper och livsbetingelser skall behandlas översiktligt. (Ämnessamverkan med Kostkunskap och Barnkunskap.)</p>

Syfte och innehåll

Kommentarer

2.2 Smitta och smittspridning

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om olika smittkällor och smittvägar.

Innehåll:

Definition av de olika begreppen smitta, smittkälla och smittvägar

Detta avsnitt bör behandlas ingående och undervisningen skall belysas med enkla exempel. Eleverna skall uppmärksammas på olika arbetsmoment, där risken för smittspridning är stor. (Ämnessamverkan med Kostkunskap och Barnkunskap.)

2.3 Förebyggande av smittspridning

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om olika smittförebyggande åtgärder.

Innehåll:

Handhygien
Användande av munskydd, skyddsrock, handskar

Omhändertagande av använt material
Kroppens skydd mot infektioner
Vaccination och serumbehandling
Smittskyddslagen

Undervisningen skall belysas med praktiska demonstrationer av handtvätt samt av hur munskydd, skyddsrock och handskar används. Dessutom bör andra smittförebyggande åtgärder tas upp, exempelvis vissa isoleringsåtgärder i hemmet, omhändertagande av termometrar, förbandsmaterial, sanitetsporlin m m.

Kroppens skydd mot infektioner ävensom vaccinationer och serumbehandling behandlas endast översiktligt. Vid behandlingen av smittskyddslagen bör speciellt sjukdomar som smittkoppor, tuberkulos och veneriska sjukdomar beröras. (Ämnessamverkan med Kostkunskap och Barnkunskap.)

3 Hälsovård

3.1 Personlig hygien
Arbete, rekreation och motion

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om betydelsen av personlig hygien och om betydelsen av arbete, rekreation och motion ur fysisk och psykisk synvinkel.

Innehåll:

Kroppsvård
Hårvård
Tandvård
Sömn, vila och rekreation
Trivsel i arbetet
Fritidsverksamhet
Motionsbehov för olika åldrar
Idrott och motion för handikappade

Stor vikt bör läggas vid detta avsnitt, så att varje elev förstår vikten av god personlig hygien. Undervisningen kan ske i form av diskussioner, gärna så att eleverna gruppvis diskuterar och redovisar sina synpunkter inför samlad klass. Anknyt i fråga om den personliga hygiens betydelse till sådana arbetssituationer som matlagning, barnavård m m. (Ämnessamverkan med Kostkunskap och Barnkunskap.)

Betydelsen av växlingen mellan arbete, vila, sömn och rekreation kan belysas från situationer, som eleverna känner igen. Betydelsen av raster och omväxling i arbetet diskuteras och kan belysas även den med exempel från elevernas egen verksamhet. Motionens betydelse för hälsa, arbete och prestationsförmåga samt dess betydelse som förebyggande faktor för t ex hjärt- och kärlsjukdomar skall framhållas. Orientera om olika möjligheter till fritidsverksamhet. Låt eleverna själva ta reda på vilka fritidsaktiviteter, som finns på orten för t ex olika åldrar och för handikappade. (Ämnessamverkan med Barnkunskap och Gymnastik.)

Syfte och innehåll

Kommentarer

3.2 Hälsokontroll

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om åtgärder för hälsokontroll.

Innehåll:

Mödrahälsovård
Barnavårdscentralernas verksamhet
Skolhälsovård
Företagshälsovård
Tjänstbarhetsintyg, friskintyg

Undervisningen skall ge en översikt över samhällets olika åtgärder för hälsokontroll. Anknytning bör göras till elevernas egna erfarenheter av exempelvis skolhälsovård, skärmbildsundersökningar, läkarundersökningar m m. Om möjligt därtill föreligger, kan studiebesök göras på barnavårdscentral och eventuellt också hos skol-sköterskan för en orientering om hennes uppgifter. Orientera eleverna om tjänstbarhetsintyg och friskintyg. (Ämnessamverkan med Barnkunskap.)

3.3 Alkohol, narkotika och tobak, sniffning

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om hur alkohol, tobak, narkotika och sniffning påverkar och kan skada organismen.

Innehåll:

Alkohol, tobak, narkotika och sniffning. Inverkan på organismen
Medicinska, sociala och psykologiska skadeverkningar
Lagstiftning beträffande alkohol och narkotika
Samhällets åtgärder mot missbruk av alkohol och narkotika

Tyngdpunkten i undervisningen skall läggas på att klargöra alkoholens, tobakens och narkotikans samt sniffningens fysiska och psykiska verkningar på organismen samt på att också klargöra de sociala och ekonomiska konsekvenserna av bruk och missbruk. Orsakerna till missbruk diskuteras. Informera om olika bestämmelser beträffande mellanölsförsäljning i livsmedelsbutiker, om åldersgräns för inköp på systembolaget, om förbud mot överlåtande av alkohol samt

om straffpåföljd vid innehav och försäljning av narkotika. Orientera också eleverna om samhällets olika hjälporgan och om åtgärder för att förebygga och stävja missbruk. Skaffa broschyrer och annat informationsmaterial från olika organisationer på orten.

4 Sexualkunskap

4.1 Etiska, psykologiska och sociala synpunkter på sexualfrågor

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om etiska, psykologiska och sociala synpunkter på sexual- och samlevnadsfrågor.

Innehåll:

Etiska, psykologiska, hygieniska och sociala synpunkter på sexual- och samlevnadsfrågor

Vid undervisningen bör eleverna ges tillfälle att diskutera frågor om sexuallivet från etiska, psykologiska, hygieniska och sociala synpunkter. Sexuella avvikelser bör beröras. (Ämnessamverkan med Barnkunskap och Familjekunskap.)

4.2 Preventivmedel och abortlagstiftning

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om olika preventivmetoder samt om abortlagstiftning.

Innehåll:

Preventivmedel
Abortlagstiftning

Undervisningen skall ge en saklig information om olika preventivmetoder. Orientera eleverna om vilka rådgivnings- och hjälpmöjligheter samhället erbjuder när det gäller preventivmedels- och abortfrågor. (Ämnessamverkan med Familjekunskap.)

 Syfte och innehåll

 Kommentarer

4.3 Veneriska sjukdomar

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om olika veneriska sjukdomar.

Innehåll:

De veneriska sjukdomarnas spridning och förekomst

Smittförebyggande åtgärder
Lagstiftning

Ge en översiktlig orientering om sjukdomarnas spridning och förekomst samt om vilka smittförebyggande åtgärder som finns. Klargör också vad lagstiftningen på området innebär samt vilka de utomordentligt allvarliga konsekvenserna blir vid lagbrott.

5 Hemsjukvård

5.1 Patientens allmänna omvårdnad

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om principer och metoder för hemsjukvård.

Innehåll:

Patientens vård
Sjukrummet och sängen
Patientens måltider
Aktivering av patient

Undervisningen bör planeras med tanke på olika hemförhållanden och olika möjligheter till vård i hemmet. Den skall vidare ge en orientering om sjukdomar, för vilka vård kan ges i hemmet.

Huvudvikten läggs vid den sjukes allmänna omvårdnad. Information ges om olika hjälpmedel för hemsjukvård. Eleverna bör också känna till vilka möjligheter som står till buds att låna och hyra sådana hjälpmedel samt om samhällets transportservice för handikappade. Vidare behandlas skötseln av sjukrum och bädd, varvid exempel ges på hur ett sjukrum kan iordningsställas.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Betydelsen av lämplig kost för den sjuke betonas. I samverkan med Kostkunskap och Bostads/miljökunskap kan eleverna sammanställa lämpliga matsedlar och öva dukning och servering av måltider till en sägliggande sjuk.

Diskussion förs också kring förebyggande av komplikationer vid sängläge samt vikten av att genom sysselsättning och rörelser aktivera den sjuke. Vad gäller vård av sjuka barn skall samverkan ske med motsvarande avsnitt i ämnet barnkunskap.

I samband med informationen om läkemedelsfrågor betonas också betydelsen av att en given ordination följs.

5.2 Läkemedel

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om olika läkemedelsformer.

Innehåll:

Olika läkemedelsformer
Kontroll och förvaring av läkemedel
Ordination, förnyelse av recept
Utdelning av läkemedel

Betona vikten av noggrannhet vid handhavandet av läkemedel. Gå igenom och demonstrera varierande tillvägagångssätt vid utdelning av läkemedel vid hemsjukvård, t ex olika koppar, Dosett. Läkemedels förvaring i hemmet kan diskuteras med utgångspunkt från t ex den ökande frekvensen av barnolycksfall till följd av otillfredsställande förvaring av läkemedel. Framhåll de speciella problem som vid medicinhanteringen kan föreligga när det gäller desorienterade personer eller barn. (Ämnessamverkan med Barnkunskap och Bostads/miljökunskap.)

Syfte och innehåll

Kommentarer

6 Olycksfallsvård

6.1 Förebyggande av olycksfall

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om åtgärder för förebyggande av olycksfall.

Innehåll:

Förebyggande åtgärder mot olycksfall och yrkesskador
Skyddsföreskrifter

Konkreta exempel på hur man förebygger olycksfall i hemmet och på arbetsplatsen bör ges. Anknytning till barnkunskapen kan göras i samband med att man talar om barnolycksfall. Ge också exempel på av myndigheter utfärdade föreskrifter som tar sikte på att förebygga olycksfall och/eller yrkesskador. (Ämnessamverkan med Barnkunskap.)

6.2 Omhändertagande av skadad

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om hur man omhändertar en skadad person.

Innehåll:

Omhändertagande av skadad
Transport av skadad
Konstgjord andning enligt mun-mot-mun metoden

Gå igenom vissa allmänna regler för omhändertagande av skadad, sålunda bl a hur man ser till att det finns fria luftvägar och hur man i vissa lägen vidtar åtgärder till förebyggande av chock. Eleverna bör träna mun-mot-mun metoden på andningsdocka. Beskriv olika möjligheter för transport av skadad och låt eleverna i samband därmed ta reda på hur man tillkallar ambulans eller eventuellt taxi för transporten.

6.3 Sårbehandling

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om metoder för enklare sårbehandling.

Innehåll:

Olika slag av sårskador
Förbandsläggning

Begränsa undervisningen till att avse enkla sår, t ex små skärsår, och lägg vikten vid att klargöra betydelsen av noggrann handhygien hos den som skall lägga förband och av att rengöring av sår sker ytterst omsorgsfullt. Framhåll för eleverna att större sårskador så snabbt som möjligt bör behandlas av sakkunnig sjukvårdspersonal. Vissa enkla förband såsom hand-, fot- och knäförband bör eleverna få öva sig att lägga och de bör även få öva sig att lägga en arm i mitella.

7 Arbetshygien

7.1 Arbetsplatsens hygien

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om och förståelse för nödvändigheten av god hygien på arbetsplatsen.

Innehåll:

Orientering om begreppet arbetsplatsens hygien
Skyddsföreskrifter
Arbetsdräkt
Åtgärder för upprättande av god hygien på arbetsplatsen

Ge exempel på olika faktorer som inverkar på arbetshygieniska förhållanden såsom buller, ventilation, belysning och sanitetsanordningar. Gå också in på vad som gäller i fråga om ordningsföreskrifter och arbetsmetoder inom exempelvis hemsjukvården och vid arbete i kök eller dylikt. Arbetsdräk- tens skötsel skall tas upp. Ge också exempel på instruktioner om åtgärder för att upprätthålla god hygien.

Syfte och innehåll

Kommentarer

7.2 Arbetsställningar och teknik

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om betydelsen av riktiga arbetsställningar och lämplig lyftteknik.

Innehåll:

Rörelseapparaten

Ryggens och fötternas funktion

Arbetsställningar, arbetsutförande, lyft- och bärteknik

Lyft och förflyttning av sjuk person

Avslappningsövningar

Undervisningen bör anknytas till gymnastiken. En översiktlig genomgång av rörelseapparaten och av ryggens och fötternas funktion bör ligga som grund för de praktiska övningarna i arbetsställningar, lyft- och bärteknik samt avslappningsövningar. Anknyt till olika arbetsmoment i hemsjukvård, barnavård, matlagning, bostadsvård, sömnad etc.

Eleverna bör få kännedom om hur man går till väga när det gäller att ensam lyfta och förflytta en sjuk person, detta med tanke på att man i hemsjukvård ofta arbetar ensam. Övningar genom lyft av kamrater bör kunna ingå såsom ett moment i undervisningen. (Ämnessamverkan med Gymnastik, Bärnkunskap, Kostkunskap, Bostads/miljökunskap.)

KONSUMENTKUNSKAP

Huvudmoment och delmoment

1. Ekonomi och konsumtion i olika konsumentgrupper
 - 1.1 Elementär samhällsekonomi
 - 1.2 Olika konsumentgruppers konsumtion
 - 1.3 Offentlig och privat konsumtion

2. Samhällets organ för konsumentfrågor
 - 2.1 Institutioner för konsumentinformation
Informationsvägar
 - 2.2 Bedömning av information

3. Framställning och förmedling av varor och tjänster
 - 3.1 Produktion och distribution av varor
 - 3.2 Prissättning
 - 3.3 Tjänster

4. Allmän köpkunskap
 - 4.1 Inköps- och betalningsformer
 - 4.2 Konsumentens rättigheter, skyldigheter och möjlighet till inflytande

5. Ekonomisk planering
 - 5.1 Köpprocessen
 - 5.2 Elementär kalkylering

Syfte och innehåll

Kommentarer

1 Ekonomi och konsumtion i olika konsumentgrupper

1.1 Elementär samhällsekonomi

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om sin egen roll i ett samhällsekonomiskt mönster.

Innehåll:

Sambandet mellan samhällets och den enskildes ekonomi

1.2 Olika konsumentgruppers konsumtion

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om konsumtionen av varor och tjänster.

Innehåll:

Faktorer som påverkar och förändrar konsumtionen

Olika konsumentgrupper
Internationella jämförelser

Undervisningen kan inledas med en översiktlig genomgång av samhällsekonomin, där den enskildes handlande i ekonomiska frågor fogas in i det samhällsekonomiska sammanhanget. Den totala konsumtionen av varor och tjänster behandlas här, likaså variationer i konsumtion inom vårt land och länder emellan bör behandlas. Levnadsstandardens och konsumtionsvarornas utveckling diskuteras.

Begreppet hushåll definieras och hushållens andel i den totala konsumtionen behandlas. I sammanhanget berörs även minoritetens särskilda problem vad gäller köp av varor och tjänster.

Syfte och innehåll

Kommentarer

1.3 Privat och offentlig konsumtion

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om fördelningen mellan privat och offentlig konsumtion.

Innehåll:

Förhållandet mellan privat och offentlig konsumtion

Försörjningsbalansen

Konsumentprisindex

Försäkringar

Skatter

Undervisningen kan inledas med en orientering om förhållandet mellan privat och offentlig konsumtion.

Diskutera den vidgade offentliga konsumtionens inverkan på den privata.

Konsumentprisindex bör uppmärksammas.

Social-, person- och sakförsäkringar och deras betydelse för individ och samhälle behandlas.

De direkta och indirekta skatternas betydelse för samhället respektive skattebetalaren diskuteras.

2 Samhällets organ för konsumentfrågor

2.1 Institutioner för konsumentinformation och informationsvägar

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om olika informationsvägar och om institutioner för konsumentupplysning.

Innehåll:

Statliga institutioner

Näringslivets information

Reklam

Konsumentskydd mot otillbörlig marknadsföring

Den aktuella konsumentpolitiken

En orientering bör lämnas om olika statliga institutioner för konsumentupplysning samt om sammanslutningar och branschorganisationer som också i viss omfattning ger information.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Gå igenom vad varumärkning, text på förpackningar etc avser att ge i fråga om information. Behandla även massmediernas roll som informationskälla.

Eleverna bör ges tillfälle att diskutera den verkan på gott och ont som "information" i vissa former och den suggestiva reklamen har.

Orientera eleverna om marknadsföringslagen och om de funktioner som konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen har.

Behandla också översiktligt vad den aktuella konsumentpolitiken går ut på även med avseende på den framtida utvecklingen och forskningen, eventuellt med internationella utblickar. En begränsad historisk återblick kan också göras i sammanhanget.

2.2 Bedömning av information

Syfte:

Eleven skall

utveckla sin förmåga till ett kritiskt tänkande vid bedömningen av information.

Innehåll:

Bedömning av insamlad information

Tyngdpunkten i undervisningen skall ligga på övningar i att insamla och bedöma information. Exempelen bör anknyta till elevernas intresseområden.

3 Framställning och förmedling av varor och tjänster

3.1 Produktion och distribution av varor

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om produktion av varor och inhämta kännedom om olika distributionsvägar.

Syfte och innehåll
Kommentarer

Innehåll:

Sambandet mellan produktion och konsumtion

Olika former för distribution

Undervisningen bör ge eleverna en översikt över sambandet mellan produktion och konsumtion, huvudsakligen vad gäller dagligvaror, samt om olika faktorer som styr produktionen. Produktutveckling och forskning kring varor bör behandlas.

Konsumentens möjligheter att påverka produktionen diskuteras. En kort redogörelse lämnas över olika distributionsled.

Vid behandlingen av avsnittet om de olika formerna för distribution skall tyngdpunkten läggas på att belysa olika former av detaljhandelsförsäljning, varvid service, öppethållande m m beaktas. Vidare uppmärksammas att förändringar inom distributionssystemet kan medföra ökade krav på konsumentens kunskaper och om-döme. En följd av en långt driven självbetjäning är t ex att allt fler varor säljs förpackade. Diskutera förpackningarnas utformning och den eventuella information som finns på dessa. Förpackningsmaterialet spelar också viss roll och bör behandlas även från miljövärds-synpunkt.

3.2 Prissättning**Syfte:**

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om faktorer som påverkar priset på varor och tjänster.

Innehåll:

Produktions- och distributionskostnadernas inverkan på prissättningen

Konkurrensmedel

Prisövervakning

Det är lämpligt att eleverna får diskutera en del olika faktorer som direkt påverkar priset på varor och tjänster, såsom produktions- och distributionskostnader samt detaljhandelsn kostnader och eventuellt andra servicekostnader. Sambandet mellan tillgång och efterfrågan bör beaktas.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Orientera eleverna om vad begreppen monopol, oligopol och fri konkurrens innebär samt om vad man i vanliga fall räknar såsom konkurrensmedel. I sammanhanget bör eleverna också orienteras om Pris- och kartellnämndens funktion när det gäller prisfrågor.

3.3 Tjänster

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om olika möjligheter att köpa tjänster.

Innehåll:

Offentliga tjänster

Privata tjänster

Kostnader för egna prestationer

Eleverna bör ges möjligheter att diskutera olika slag av tjänster samt kostnaderna för dessa. Framhåll för eleverna att såsom tjänster i detta sammanhang är att anse dels vad samhället tillhandahåller i form av bostäder, försäkringar, utbildning, sjukvård, bibliotek m m, dels vad som står till buds genom enskilda företag i form av exempelvis hårvård och kroppsvård.

4 Allmän köpkunskap

4.1 Inköps- och betalningsformer
Sparformer

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om olika inköpsmöjligheter samt om betalnings- och sparformer.

Innehåll:

Olika inköps- och betalningsformer

Rutiner vid betalningsförmedling

Olika sparformer

Undervisningen om inköpsformer skall klargöra de olika faktorer som påverkar dessa t ex varusortiment, tid, pris och service. Vikt bör läggas vid hur man väger inköps- och betalningsformer mot varandra.

Syfte och innehåll**Kommentarer**

4.2 Konsumentens rättigheter och skyldigheter och möjlighet till inflytande**Syfte:**

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om konsumentens rättigheter och skyldigheter i köpsituationer och om möjligheterna till inflytande i köpsituationen.

Innehåll:

Lagar och förordningar
Reklamation av varor och tjänster
Konsumentens möjlighet till inflytande

Informera om kontant- och kreditköp och låt eleverna diskutera hur för- och nackdelar i olika köpsituationer bör beaktas vid avbetalningsköp samt vid anlitande av konto- och bankkrediter.

Olika sparformer behandlas, varvid sparande som alternativ till avbetalnings- och kontoköp diskuteras.

Exemplifieringen av konsumentens rättigheter och skyldigheter kan anknytas till från elevsynpunkt vardagliga köpsituationer.

Eleverna bör samla information om tillämpliga delar av avtalslagen, köplagen, föräldrabalken, hemförsäljningslagen och avtalsvillkorslagen samt marknadsföringslagen.

Orientera också om hur man förfar vid reklamation av varor och tjänster och inom vilken tidrymd detta måste ske.

Konsumentens möjlighet till inflytande diskuteras beträffande olika alternativ t ex när det gäller direktkontakt med producent eller en anmälan till konsumentombudsmannen beträffande exempelvis en vilseledande annons.

Syfte och innehåll

Kommentarer

5 Ekonomisk planering

5.1 Köpprocessen

Syfte:

Eleven skall

utveckla sin förmåga att analysera sina behov i fråga om varor och tjänster

skaffa sig kunskaper om olika alternativ till köp samt

skaffa sig kunskap om vissa rutiner i köpprocessen.

Innehåll:

Behovsanalys
Köpalternativ
Köpbeslut

Framhåll för eleverna att en behovsanalys i här berörda sammanhang bör ta sikte på att klargöra de krav som rimligen bör ställas på varor eller tjänster för att de skall svara mot konsumentens behov.

Vaneköp och impulsököp bör också diskuteras i sammanhanget. Diskutera situationer då det finns alternativ till köp, t ex att låna, hyra, skjuta upp eller helt avstå från köpet. Gör också diskussionsvis jämförelser mellan olika anskaffningsalternativ för skilda konsumentgrupper.

5.2 Elementär kalkylering

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kännedom om kostnadsberäkningar och om hushållsbudget samt orientera sig om hur en deklaration upprättas.

Innehåll:

Konsumtionsplanering
Investeringskalkyl
Privatbudget
Kassabokföring
Deklaration för löntagare

Undervisningen skall väcka förståelse för att konsumtionsplaneringen är en fördelning av resurser, tid och pengar. Härvid bör fördelningen av tid mellan förvärvsarbete, hushållsarbete och fri-

tid ställas i relation till varandra och till behovet att konsumera olika varor och tjänster.

Vid undervisningen om elementär kalkylering är det lämpligt att utgå från det enskilda hushållets situation. Exempel på principer för beräkning av intäkter och kostnader för såväl konsumtionsvaror som kapitalvaror ges. I samarbete med bsrnkunskap, bostads/miljökunskap, kostkunskap och textilkunskap kan jämförelser göras mellan kostnader för produktion i hemmet och inköp av halvfabrikat eller färdiga varor, varvid arbetskostnaderna beaktas. Något exempel på investeringskalkyl genomgås.

Budgetförslag för enskild person och för ett hushåll diskuteras.

KOSTKUNSKAP

Huvudmoment och delmoment

- 1 Näringskunskap
 - 1.1 Kosten och hälsan
 - 1.2 Näringsämnen
 - 1.3 Kroppens näringsbehov
 - 1.4 Näringsvärdesberäkningar
 - 1.5 Specialkost
 - 1.6 Måltidens sammansättning

- 2 Livsmedelskunskap
 - 2.1 Varukunskap, hantering och förvaring av livsmedel
 - 2.2 Livsmedelshygien
 - 2.3 Beräkning av livsmedel
 - 2.4 Livsmedelskontroll

- 3 Utrustning
 - 3.1 Redskap och maskiner
 - 3.2 Speciell utrustning för handikappade

- 4 Matlagning
 - 4.1 Tillagningsmetoder
 - 4.2 Matsedelsteknik
 - 4.3 Tillredning av måltider
 - 4.4 Bakning
 - 4.5 Konservering
 - 4.6 Portions- och proportionsberäkningar
 - 4.7 Måltidsmiljön, dukning och servering

- 5 Arbetsorganisation
 - 5.1 Arbetsmetoder
 - 5.2 Planering och organisation av olika arbeten och arbetsmoment samt återkommande veckosysslor
 - 5.3 Inköpsplanering
 - 5.4 Tidsstudier och kostnadsberäkningar

Syfte och innehåll

Kommentarer

1. Näringskunskap

1.1 Kosten och hälsan

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om livsmedelsförsörjningen i världen samt skaffa sig kunskap om födans uppgifter i kroppen.

Innehåll:

Kostförhållanden i olika länder
Födans uppgifter i kroppen
Kostens betydelse för hälsa, prestationsförmåga och vitalitet
Genomsnittskonsumtionen av olika livsmedelsgrupper

Orientera om världens livsmedelsförsörjning och jämför förhållanden i olika länder, framför allt i U-land och I-land. Klargör hur oerhört viktigt problemet med att söka åstadkomma ökad tillgång på livsmedel och möjligheter till ökad produktion samt framställning av syntetiska livsmedel är, speciellt för vissa länders vidkommande. Beakta proteinbristen och berör i detta sammanhang WHO:s och FAO:s internationella organs verksamhet beträffande kostfrågor.

Behandla översiktligt födans uppgifter i kroppen, dess betydelse för tillväxt, cellbildning, muskelarbete, kroppstemperatur samt för de inre organens funktion. Poängtera betydelsen av lämpligt avvägd tillförsel av energi och näringsämnen samt av rätt fördelning av måltiderna under dagen. Behandla brist- och välfärdsjukdomar. Diskutera nuvarande genomsnittskonsumtion av livsmedelsgrupper och gör jämförelser med livsmedelsverkets rekommendationer.

Syfte och innehåll

Kommentarer

1.2 Näringsämnen

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om näringsämnen och dess uppgift och förekomst.

Innehåll:

Näringsämnen och deras uppgift
Näringsämnenas förekomst i livsmedelsgrupperna

Behandla i detta avsnitt dels näringsämnenas uppgifter och förekomst, dels näringsämnenas förändringar vid tillagning och lagring av livsmedel.

Jämför de olika näringsämnenas förekomst i livsmedelsgrupperna. Poängtera betydelsen av rätt sammansatt kost. Kostens betydelse för tänderna betonas. Uppmärksamma yttre faktorer som kan påverka behovet av näringsintag, t ex miljö, klimat, stress.

1.3 Kroppens näringsbehov

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om individens näringsbehov och om normerna för näringstillförsel.

Innehåll:

Näringsbehov för olika åldrar och olika situationer
Fördelning av näringsintaget
Kostens sammansättning ur närings-synpunkt

Joule- och kaloribegreppet klarläggs. Behandla näringsbehov och energiomsättning i olika åldrar, vid olika arbeten och i skilda situationer. Gå också igenom hur näringen bör fördelas på dagens olika måltider. När det gäller näringsriktig kost för barn bör samverkan ske med ämnet barnkunskap. Påpeka vikten av att åldringar får en för sina närings- och energibehov rätt sammansatt kost. Låt eleverna öva måltidsplanering och matlagning för personer med olika närings- och energibehov.

1.4 Näringsvärdesberäkningar

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om metoder för beräkning av näringsinnehåll.

Innehåll:

Näringsberäkningar av olika livsmedel, rätter och måltider

Låt eleverna vid några tillfällen räkna ut näringsinnehållet i dagens måltid. Diskutera i anslutning härtill om kompletteringar behövs för att få en fullvärdig kost. Eleverna bör även ges tillfälle att göra kostnadsberäkningar för att utröna t ex vad olika slags protein, järn och C-vitamin kostar i olika livsmedel.

1.5 Specialkost

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om vanliga specialkost.

Innehåll:

Diabeteskost
Mag- och tarmkost
Energireducerad kost

Klargör skillnaden mellan specialkost och normalkost. Framhåll betydelsen av att specialkosten blir näringsmässigt rätt sammansatt, omväxlande och väl-lagd.

Eleverna bör få kännedom om lämplig kost vid diarré och förstoppning. Eleverna kan som tillämpningsövning utgå från en vanlig måltid, göra ändringar i sammansättningen och tillagningen för att erhålla en lämplig kost för sjukdomstillståndet.

Syfte och innehåll
Kommentarer

1.6 Måltidens sammansättning
Syfte:

Eleven skall

utveckla sin förmåga att planera och sammansätta måltider.

Innehåll:

Sammansättning av måltider med normalkost

Låt eleverna göra upp förslag till matsedel för ett hushåll med utgångspunkt i att olika individers näringsbehov skall tillgodoses. Diskutera även skolmåltiden och bedöm om komplettering behövs för att dagsbehovet av näring skall fyllas. Med utgångspunkt i matsedelsförslagen bör eleverna laga olika typer av måltider, som sedan närings- och kostnadsberäknas.

2 Livsmedelskunskap
2.1 Varukunskap
Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om vanligen förekommande livsmedel samt utveckla sin förmåga att bedöma och välja livsmedel.

Innehåll:

Olika livsmedelsgrupper; näringsinnehåll, ursprung, behandling och användning

Livsmedelsindustrins produkter

Olika slag av varuinformation

Tyngdpunkten bör läggas på livsmedelsgrupper som har väsentlig betydelse för vardagskosten. Poängtera vikten av att beakta näringsinnehållet i de olika livsmedlen. Gör eleverna uppmärksamma på olika slag av konsumentinformation som därvid kan vara till ledning, såsom varufakta, hållbarhetsmärkning och innehållsdeklaration samt uppgifter om kvalitetsbeteckning. Låt eleverna göra jämförelser mellan olika industriellt framställda produkter ur närings-, pris-, smak- och kvalitetssynpunkt.

2.2 Livsmedelshygien

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om hygieniska krav vid hantering och förvaring av livsmedel.

Innehåll:

Personlig hygien
Arbetsplatsens hygien
Hygien i samband med hantering och förvaring av livsmedel
Skadliga förändringar hos livsmedel

Utgå från de kunskaper eleverna får vid undervisningen i ämnet hälsa och hygien beträffande mikroorganismerna och deras livsbetingelser. Klargör ytterligare begreppen livsmedelsinfektion och livsmedelsförgiftning. Poängtera betydelsen av personlig hygien, av noggrann diskning och det oavvisliga kravet på att skötsel av kök, förråd, kyl- och frys-enheter sker på ett samvetsgrant sätt. Informera om skadliga förändringar hos livsmedel beroende på jäsning, mögling och föruttnelse.

Eleverna skall lära sig dels skötsel av olika förvaringsutrymmen, såsom kyl- frys- och svalsåp, dels hur man förvarar livsmedel under olika betingelser.

2.3 Berikning av livsmedel

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om olika sätt att berika livsmedel.

Innehåll:

Olika sätt att berika livsmedel
Livsmedelsindustrins möjligheter att berika livsmedel

Genom marknadsinventering kan eleverna orientera sig om berikade livsmedel och få exempel på livsmedelsindustrins åtgärder för berikning.

 Syfte och innehåll

Kommentarer

2.4 Livsmedelskontroll

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om livsmedelslagstiftning och livsmedelskontroll.

Innehåll:

Livsmedelslagstiftningen
Livsmedelstillsatser och deras inverkan på livsmedel

Redogör för något av det som regleras genom bestämmelser i livsmedelslagstiftningen och som har betydelse för konsumtionen i största allmänhet.

Gå igenom de vanligaste använda tillsatserna vid livsmedelstillverkning, syftet med användningen samt eventuella konsekvenser för konsumenten.

3 Utrustning

3.1 Redskap och maskiner

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om utrustning för matlagningsarbete.

Innehåll:

Grundutrustning för matlagningsarbete
Utrustningens utformning, funktion och skötsel
Säkerhetsföreskrifter

Avsnittet inleds lämpligen med en genomgång av de redskap som bör ingå i en grundutrustning. Studera materialegenskaper, utformning, funktion och skötsel i samband med det praktiska arbetet. Låt eleverna t ex göra jämförande studier beträffande förslagsvis vispar, rivjärn, stekpannor etc. Undervisningen skall vidare innefatta genomgång av utformning, funktion och skötsel av spisar, kyl-, sval- och frysenheter, matberedningsmaskiner, diskmaskiner m m. Ägna speciell uppmärksamhet åt säkerhetsföreskrifter.

Syfte och innehåll
Kommentarer

3.2 Utrustning för handikappade

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om hjälpmedel i hushållsarbetet för handikappade.

Innehåll:

Hjälpmedel för matlagning
Hjälpmedel för diskarbete
Hjälpmedel vid måltider

Orientera eleverna om olika hjälpmedel för handikappade. Eleverna bör få öva sig att använda olika hjälpmedel. Samverkan bör i detta moment ske med ämnet bostads/miljökunskap.

4 Matlagning

4.1 Tillagningsmetoder

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om rationella tillagningsmetoder.

Innehåll:

Metoder för ansning, kokning, stekning, redning

Undervisningen skall bygga på de i grundskolan inhämtade kunskaperna. De grundläggande metoderna bör behandlas ingående och eleverna bör genom ofta återkommande övningstillfällen träna in en god arbetsrutin. Denna skall omfatta ansning, kokning, stekning och redning. Tillämpningsövningarna kan utföras i samband med tillagning av måltid eller såsom speciella försök. Jämförelser mellan näringsinnehåll i olika rätter i förhållande till pris- och tidsåtgång bör göras

4.2 Matsedelsteknik

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om matsedelsteknik.

Innehåll:

Sammansättning av olika typer av matsedlar

Eleverna bör ges tillfälle att öva sammansättning av matsedlar för olika hushåll, för olika måltidstyper och tillfällen.

Syfte och innehåll

Kommentarer

4.3 Tillredning av måltider

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om och grundläggande färdighet i rationell tillagning av näringsriktig och god vardagskost och av matsäcks- och fritidsmat samt inhämta kännedom om speciell mat för olika högtider, om landskapsmat och om viss utländsk mat.

Innehåll:

Näringsriktig vardagskost
Specialkoster samt kost för barn och åldringar
Näringsriktig matsäcks- och fritidsmat
Traditionell mat vid olika högtider
Typisk mat från olika landskap
Typisk mat från olika länder

Eleverna skall öva sig att sammansätta och tillaga näringsriktig vardagskost, såväl normalkost som specialkost. Diskutera vikten av rätt sammansatt, väl tillagad och trevligt serverad kost för individer med olika näringsbehov och då även för sjuka och åldringar. I fråga om kost för barn bör samordning ske med ämnet barnkunskap.

Eleverna bör även få planera, tillaga och lämpligt förpacka matsäcks- och fritidsmat i anslutning till en fritlufsdag.

Eleverna bör få ordna någon högtidsmåltid som kan passa in under terminen. De bör också ges tillfälle att enskilt eller i grupp planera för, tillaga och servera rätter som är typiska i andra länder.

I det praktiska arbetet bör kraven på god hygien samt råvarornas lämpliga hantering och skötsel ständigt uppmärksammas.

Syfte och innehåll	Kommentarer
4.4 Bakning	
Syfte:	
Eleven skall	
skaffa sig kunskap om rationellt bakningsarbete.	
Innehåll:	
Rationella bakningsmetoder Pris-, tids- och näringsjämförelser	Undervisningen skall inriktas på att ge eleverna grundläggande insikter om rationella metoder för framställning av jänbröd av olika sorter, bakpulverbröd samt enkla bakverk av mördeg och pajdeg. Smak-, tids- och prisjämförelser bör göras mellan hembakat bröd, bageriprodukter och hembakat med utnyttjande av industriellt förberedda produkter.
4.5 Konservering	
Syfte:	
Eleven skall	
skaffa sig kunskap om rationella konserveringsmetoder.	
Innehåll:	
Rationella konserveringsmetoder för hemhushåll	Huvudvikten bör läggas på djupfrysning. Avsnittet kan även omfatta viss sockerkonservering.
	Eleverna bör orienteras om frystorkning och om steril- och kylkonserver.
4.6 Portions- och proportionsberäkningar	
Syfte:	
Eleven skall	
inhämta kännedom om portions- och proportionsberäkningar.	
Innehåll:	
Portions- och proportionsberäkningar av olika livsmedel och maträtter	Gå översiktligt igenom portionsberäkningar dels av olika livsmedel, dels

Syfte och innehåll

Kommentarer

av färdiga rätter samt hur man beräknar proportioner på ingredienser i olika rätter, t ex i soppa, sås och stuvning. Praktiska tillämpningar bör ske i olika sammanhang.

4.7 Måltidsmiljön, dukning och servering

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om måltidsmiljöns betydelse och om dukning och servering.

Innehåll:

Måltidsmiljöns betydelse
Dukning och servering

Måltidsmiljöns betydelse för trivsel och hälsa bör poängteras. Eleverna bör i anslutning till måltiderna få öva sig i att duka på olika sätt och om möjligt med varierande material samt få öva sig att servera. Samverkan bör ske med Bostads/miljökunskap.

5 Arbetsorganisation

5.1 Arbetsmetoder

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om rationella arbetsmetoder för hushållsarbetet samt kunskap om rätta arbetsställningar.

Innehåll:

Rationella arbetsmetoder för olika hushållsarbeten
Arbetsställningar

Eleverna bör i samband med varje övning ges träning i att tillämpa riktiga arbetsmetoder. Detta gäller såväl i fråga om matlagning och bakning som i fråga om städning av kök, skötsel av utrustning m m. Det är viktigt att i samband med alla övningar poängtera vikten av rätta arbetsställningar. Samverkan bör ske med gymnastik samt med Hälsa och hygien.

Syfte och innehåll
Kommentarer

5.2 Planering och organisation av olika arbeten och arbetsmoment samt av återkommande veckosysslor

Syfte:

Eleven skall

utveckla sin förmåga att planera, organisera och samordna olika praktiska arbetsuppgifter.

Innehåll:

Planering, organisation och samordning av olika arbetsmoment
Rutiner i hemarbetet
Planering för återkommande veckosysslor

Klargör för eleverna att rationell arbetsorganisation betyder att man planerar arbetet så, att man orkar och hinner utföra en arbetsuppgift inom en rimlig tidrymd. Låt eleverna från början och vid varje arbetspass planera sina praktiska uppgifter och arbeta efter denna plan. Poängtera vikten av samordning av olika arbetsmoment.

I samverkan med Bostads/miljökunskap tränas eleverna att planera och utnyttja hemmets arbetsplatser och förvaringsutrymmen så att arbetet underlättas samt att planera olika arbeten som återkommer i hushållet: inköp, matlagning, städning, klädvård, tvätt etc.

5.3 Inköpsplanering

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om inköpsplanering.

Innehåll:

Inköpsplanering - förutseende
Inköpsmetoder
Köpvanor

I detta och följande avsnitt bör samordning ske med ämnet konsumentkunskap.

Med utgångspunkt i uppgjorda matsedlar bör eleverna få övning i att planera de nödvändiga inköpen. Diskutera olika alternativ: storköp, veckoköp, dagligköp.

Syfte och innehåll**Kommentarer**

Den eventuella betydelsen av att utnyttja förmånspriser på olika varor med beaktande av hushållets behov, förvaringsmöjligheter, avstånd till butiker etc diskuteras även. Betydelsen av förutseende betonas.

5.4 Tidsstudier och kostnadsberäkningar**Syfte:**

Eleven skall

utveckla sin förmåga att göra tidsstudier och kostnadsberäkningar.

Innehåll:

Tidsberäkningar
Kostnadsberäkningar

Eleverna bör ges tillfälle att undersöka vad som finns ute i handeln av olika maträtter och bakverk och jämföra kostnader för dessa med kostnader för motsvarande hemmalagade rätter. Diskutera i sammanhanget också vad eventuell tidsbesparing innebär vid köp av färdig vara.

Kostnadsberäkningar av dagens måltider kan göras.

TEXTILKUNSKAP, sömnad

Huvudmoment och delmoment

- 1 Textila material och varor
 - 1.1 Textila begrepp
 - 1.2 De viktigaste textila materialen

- 2 Mode och kläder
 - 2.1 Storlekssystem och måttagning
 - 2.2 Val och vård av kläder

- 3 Sömnad
 - 3.1 Utrustning för sömnad och pressning
 - 3.2 Maskin- och handsömnad
 - 3.3 Sömnad av hemtextilier och klädesplagg
 - 3.4 Ändring av konfektionerade plagg, renovering
och omsömnad

Innehåll	Kommentarer
Textila material och varor	Undervisningen om textila material och varor bör ske i nära anslutning till det praktiska arbetet.
1.1 Textila begrepp	
<p>Innehåll:</p> <p>tyg</p> <p>trikå</p> <p>garn</p> <p>fibrer</p> <p>Leven skall kaffa sig kunskap om de vanligaste textila begreppen.</p>	<p>Förklara sådana textila begrepp som tyg, trikå, garn och fibrer. Med hjälp av prover kan de textila begreppen bättre klargöras. Lämpligt är även att utgå från det kända, det färdiga tyget.</p> <p>Exemplifiera genom anknytning till elevernas egna kläder och till textilierna i hemmet.</p>
1.2 De viktigaste textila materialen	
<p>Innehåll:</p> <p>Naturfibrer</p> <p>Konstfibrer</p> <p>Fibrernas indelning, egenskaper och användning</p> <p>Materialbestämning</p> <p>Garnframställning</p> <p>Vävning och vävbindningar</p> <p>trikå</p> <p>Flortyger</p> <p>Öfterbehandlingar</p> <p>Hårdigheter</p> <p>Kvalitetsbedömning</p> <p>Leven skall kaffa sig kunskap om textila material och fibrer.</p>	<p>Materialens ursprung och indelning behandlas översiktligt, varvid tillgången på textila material berörs.</p> <p>Jämför de olika materialen såsom bomull, lin, ull, silke och konstfiber. Undersök deras olika egenskaper i förhållande till varandra och inom vilka användningsområden de lämpar sig bäst ur praktisk och ekonomisk synpunkt. Fibrernas egenskaper kan belysas genom utförande av några enkla laborationer, t ex brännprov, avslitning av vått och torrt garn, acetontest samt pressning.</p> <p>Orientera eleverna om garnframställning, vävning och vävbindningar samt trikå och trikåbindningar och även om olika tekniker för framställning av flortyger.</p>

Diskutera med eleverna om nya material som finns i handeln.

Ge också eleverna en kort översikt över olika färgnings- och tryckmetoder även om av specialbehandlingar och om vilken betydelse dessa har för det färdiga tyget. Berör också olika hårdigheter hos tyg. I samband därmed studeras de upplysningar om varan som kan erhållas genom varudeklarationer. Skilda krav som kan ställas beträffande bl a utseende, skrynkelhårdighet, hållbarhet, tvätt-hårdighet, isolerande egenskaper och töjbarhet kan diskuteras i samband med en allmän genomgång av frågor rörande textilvarors kvalitet. Övningen i kvalitetsbedömning bör göras med användning av såväl garner som kläder och inredningstextilier såsom övningsmaterial.

2 Mode och kläder

2.1 Storlekssystem och måttagning

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om förekommande storlekssystem samt om måttagning.

Innehåll:

Storlekssystem för barn, dam- och herrkläder
Måttagning

Eleverna bör få en orientering om det svenska storlekssystemet. Framhåll i sammanhanget att storlekssystemen internationellt sett inte är enhetliga. Efter demonstration av måttagning bör varje elev få öva sig att ta mått och med ledning av måttabellerna i det svenska storlekssystemet bestämma vilken storlek som passar.

2.2 Val och vård av kläder

Syfte:

Eleven skall

utveckla förmågan att kritiskt analysera modets och andra faktorerers inverkan på klädvalet samt skaffa sig kunskap om klädvård.

Innehåll:

Mode
Val av kläder
Klädvård
Kvalitetsbedömning
VDN

Undervisningen om mode inleds lämpligen med en orientering om hur ett mode uppkommer och om modets betydelse för klädvalet.

Diskutera också andra faktorer som inverkar på klädvalet såsom priset och livslängden hos ett plagg. Betona gärna sambandet mellan klädvalet och en ändamålsenlig klädsel och att man genom att välja lättskötta plagg kan reducera arbetsinsatsen för klädvård. Naturligt är - vilket också gärna kan framhållas - att klädvalet skall påverkas både i fråga om snitt och färg av den egna insikten om vad som är klädsamt och trivsamt.

Framhåll att man vid kvalitetsbedömning av klädesplagg behöver ta hänsyn till bl a slitstyrka, skrynkelhårdighet och tvättbarhet. Viktigt är att gå igenom hur man kan bedöma egenskaper vid tvätt och övrig vård av olika textilmaterial. Klädvårdens betydelse ur hygienisk och ekonomisk synpunkt bör framhållas. Genomgång och demonstration av enklare metoder för fläckurtagning bör ordnas.

Undervisningen om klädvård bör ske i samverkan med undervisningen om textiltvård i ämnet bostads/miljökunskap.

I samverkan med ämnet konsumentkunskap ges information om Konsumentverket och dess upplysningsverksamhet.

Syfte och innehåll

Kommentarer

3 Sömnad

3.1 Utrustning för sömnad och pressning

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig grundläggande kunskap om utrustning för sömnadsarbete i hemmet

Innehåll:

Symaskin
Handsömnadsverktyg
Pressutrustning
Arbetsplatsens ordnande i hemmet
Säkerhetsföreskrifter

Eleverna skall informeras om den utrustning som behövs för sömnadsarbetet i hemmet. Undervisningen om symaskinen skall ge eleverna grundläggande kunskaper om maskinens funktion, arbetssätt och skötsel. Eleverna bör instrueras i att tillämpa metodisk arbetsteknik. De skall öva sig att inta rätta arbetsställningar. Demonstrera förekommande typer av pressjärn och ändamålsenlig pressutrustning.

Betydelsen av god belysning och lämplig organisation av arbetsplatsen skall framhållas.

Vikten av att de olika verktygen förvaras på härför avsedda platser samt att de vårdas väl bör inpräntas.

Framhåll riskerna för skador och olycksfall vid användningen av symaskin och verktyg och gå igenom försiktighetsåtgärder som måste iakttas bl a för att förebygga barnolyckor i samband med sömnadsarbete.

Syfte och innehåll

Kommentarer

3.2 Maskin- och handsömnad

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om rationella arbetsmetoder och grundläggande färdighet att utföra maskin- och handsömnad samt pressning.

Innehåll:

Elementär maskinsömnadsteknik
Handsömnadsteknik
Pressteknik

Eleverna bör öva sig att behärska och utnyttja symaskinen. Sömnad av enkla hemtextilier och barnkläder kan till att börja med utgöra lämpliga övningsobjekt. Det är viktigt att dessa övningar, liksom övningar i handsömnadsteknik, från början görs rationella och stimulerande.

Pressning utgör ett viktigt led i sömnadsarbetet och skall därför övas. Genom att variera temperatur och fuktighet kan dessa faktorerers betydelse vid pressning undersökas. Framhåll betydelsen av underpress. Eleverna skall också tränas att använda olika hjälpmedel såsom presshäst, ärnbräda, presskuddar och kjolbräda.

3.3 Sömnad av hemtextilier och klädesplagg

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om och färdighet i sömnad av hemtextilier och klädesplagg.

Innehåll:

Linneförråd
Budget för linneförråd
Hemtextilier
Kommersiella mönster
Tillklippning och tygberäkning
Sömnadsmetoder och arbetsgång
Provning
Kostnadsberäkningar
Klädbudget

Vid demonstration och genomgång av förslag till linneförråd bör såväl estetiska och praktiska som ekonomiska synpunkter diskuteras.

Alternativa möjligheter att anskaffa linne för hushållet samt att välja material för olika hushållsändamål diskuteras. Utgående från ett eller

flera av dessa alternativ uppställs en budget för ett linneförråd. En marknadsundersökning för att få en uppfattning om mängden av olika kvaliteter och om priser kan dessförinnan göras av eleverna.

Gå igenom hur gardinsömnad bör utföras. Andra textilier för hemmet som kan sys är stolsdynor, lampskärmar, kuddfodral, kuddar och överdrag m m. Någon prydnadsöm bör också förekomma.

Kommersiella mönster skall användas vid tillklippningen för sömnad av klädesplagg. Olika typer av i handeln förekommande mönster demonstreras.

Mönsterkontroll och mönsterförändringar utförs med anpassning till personliga mått.

Undervisningen om mönsterutläggning och tillklippning inleds lämpligen med en demonstration, varvid särskilt inverkan av tråddriktning, tygets mönstring samt förekomsten av olika tygbredder framhålls.

Demonstrera olika markeringsmetoder. Eleverna bör tränas att använda sig av de upplysningar om tygätgång och mönsterutläggning samt de sömnadsråd som medföljer olika mönster.

Sömnad av ett plagg föregås av en genomgång med bestämmande av modell, mönster och krav på kvalitet. Valet av övningsobjekt bör i största möjliga utsträckning ske med hänsynstagande till elevens önskemål. Verktyg, förövningar, arbetsgång och val av arbetsmetod bestäms därefter. Beräkning av tygätgång och övrigt material görs för varje plagg.

Undervisningen inriktas på att lära eleverna att tillämpa rationella sömnadsmetoder. Arbetsställningar och handgrepp bör ständigt uppmärksammas och kontrolleras.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Eleverna bör öva sig i att prova på varandra.

Kostnaderna för uppsydda plagg skall beräknas och bör jämföras med priset på konfektionerade plagg av liknande utseende och kvalitet.

Låt eleverna också göra en enkel klädbudget.

3.4 Ändring av konfektionerade plagg, reovering och omsömnad

Syfte:

Eleven skall

inhämta kännedom om metoder för ändring av klädesplagg samt lära sig att med enkla medel förlänga brukstiden för beklädnads- och hemtextilier.

Innehåll:

Metoder för ändring av färdiga plagg
Förebyggande av slitage
Enkel lagning
Omsömnad

Praktiska övningar kan ske i samband med att eleven behöver ändra egna plagg.

Demonstrera några i handeln förekommande olika material för lagning och för förebyggande av slitage.

Varje elev bör i första hand, vad det gäller lagning, arbeta med sina egna kläder.

Lämpliga arbeten som bör övas är isyning av knapp, lagning av knapphål, byte av blixtlås, lagning av sömmar, lagning av trikå samt stoppning på maskin.

Diskutera med eleverna vad det innebär i fråga om lönsamhet att själv kunna utföra ändringsarbeten och exempel vid också omsömnad av vuxenkläder till barnkläder.

TEXTILKUNSKAP, vävning

Huvudmoment och delmoment

- 1 Textila material och varor
- 1.1 Textila begrepp
- 1.2 De för vävningen viktigaste textila materialen

- 2 Vävningsteknik
- 2.1 Vävstolar och redskap
- 2.2 Uträkning av väv
- 2.3 Bindningslära
- 2.4 Vävningsmetodik

- 3 Vävning
- 3.1 Uppsättning och vävning
- 3.2 Mönster och modeller
- 3.3 Montering och vård

Syfte och innehåll

Kommentarer

1 Textila material och varor

Undervisningen om textila material och varor bör ske i så nära anslutning till det praktiska arbetet som möjligt.

1.1 Textila begrepp

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om de för vävningen vanligaste textila begreppen.

Innehåll:

Fibrer
Garn

Förklara sådana textila begrepp som fibrer och garn med hjälp av prover.

Anknyt till avsnittet om kläder och textilier i hemmet.

1.2 De för vävningen viktigaste materialen

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om vissa textila fibrer och material.

Innehåll:

Naturfibrer
Konstfibrer
Fibrernas indelning, egenskaper och användning
Materialbestämning
Garnframställning
Efterbehandlingar
Härdigheter
Kvalitetsbedömning

Materialens ursprung, indelning och framställning behandlas översiktligt, varvid tillgången på textila material kan beröras.

Tyngdpunkten i undervisningen om textila material läggs på naturfibrerna.

Jämför de olika materialens egenskaper i förhållande till varandra och redogör för inom vilka användningsområden de lämpar sig bäst ur praktisk, ekonomisk och estetisk synpunkt.

Analys av garn bör övas genom upptvining av vått och torrt garn, brännprov och acetonprov. Analys av tyger övas även genom pressning.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Gå igenom hur garnframställning sker och särskilt då handvävnadsgarn och redogör för garners uppläggning på spolar och i härvor. Orientera också om nummeringssystem och om systemtalen.

Orientera eleverna om att efterbehandling av garner innefattar bl a olika blekningsgrader och färgningsmetoder samt malbehandling. Efterbehandling av tyg skall innefatta olika beredningsmetoder för yllevävar, t ex tvättning, valkning, ruggning, skärning och pressning, och av bomullstygn t ex krympfribehandling och mercerisering. Orientera eleverna också om detta.

Begreppet kvalitet diskuteras. Tala om sambandet mellan garngrovlek, skedtäthet och bindning.

Kvalitetsbedömning av såväl garner som vävnader bör övas. Klargör att olika krav ställs på en vara beroende på vad den skall användas till, och att det vid kvalitetsbedömning sålunda kan röra sig om att bedöma t ex slitstyrka, skrynkelhärdighet, tvätthärdighet, isoleringsförmåga och utseende.

2 Vävningsteknik

Undervisningen i vävningsteknik skall bedrivas i nära anslutning till de praktiska övningarna.

2.1 Vävstolar och redskap

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskaper om vävstolar och vävredskap samt deras vård.

Innehåll:

Olika typer av vävstolar
Benämning på vävstolens olika delar
Delarnas funktion
Vävredskapen och deras användning
Skötsel, vård och förvaring av vävstol och redskap

Vävstolen och dess delar går igenom. Demonstrera isättning och hopsyning av bomsnören.

Eleverna bör ges tillfälle att vara med vid hopsättning och isärtagning av vävstol. Demonstrera samtidigt lämpligt sätt att förvara en isärtagen vävstol. De olika vävredskapen demonstreras och deras funktion förklaras.

Syfte och innehåll

Kommentarer

Diskutera hur man på lämpligt sätt kan förvara vävredskapen, speciellt vävskedarna.

Demonstrera smörjning av spol- och bobinmaskiner och framhåll vikten av att smörjningen sker kontinuerligt.

Enkla reparationer såsom putsning av träytor, justering av skyttlar och spännare demonstreras. Betona vikten av att ha funktionsdugliga redskap i arbetet. Gå igenom vad man behöver i fråga om verktyg såsom gummi-klubba för ihopsättning av vävstol, såg, tång. Sandpapper är ett viktigt hjälpmedel

2.2 Uträkning av väv

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig grundläggande kunskaper i uträkning av väv.

Innehåll:

Kvalitetsbestämning
Mönsteruttagning
Garnberäkning
Förskedsberäkning
Kostnadsberäkning

Undervisningen i uträkning av väv läggs till grund för det praktiska arbetet i vävning.

Eleverna skall aktivt medverka vid bestämning av vävarnas bredd, längd och kvalitet samt vid val av mönster och färger.

För vävuträkningen används lämpligen tryckt vävsedel.

Exempel på hur vävsedeln skall fyllas i finns i "Arbetsinstruktioner i vävning för gymnasieskolan", vilka varje elev bör ha tillgång till.

Uträkningarna samlas i en arbetsbok och kompletteras med vävprover.

Syfte och innehåll

Kommentarer

2.3 Bindningslära

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kännedom om bindningslärans grunder.

Innehåll:

Grundbindningar och några härledningar

Sedan eleven lärt sig grunderna i bindningslära bör de på rutpapper uppteckna några typexempel. Varje elev skall härigenom lära sig tolka sambandet mellan den på papper upptecknade bindningen och samma bindning utförd i väv.

Om tiden tillåter kan några analyser av bindningar ingå i undervisningen.

Eleverna bör få göra inredningen till några givna bindningar, som läraren ger förslag på

2.4 Vävningsteknik

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig kunskap om metoder vid uppsättning av väv och vid vävning.

Innehåll:

Metoderna vid de olika momenten i uppsättning av väv nämligen:

bobining, varpning, förskedning, pådragning, solvning, skedning, framknytning samt uppknytning av skaft och trampor

Metoderna vid de olika momenten i vävning nämligen:

spolning, skyttling och trampning, tillslag, framflyttning, felsökning, användning av spännare samt lagning av varptråd

Arbetsställningar
Riskmoment i arbetet

Metod och teknik i de olika momenten behandlas. Jämförelser görs mellan olika tillvägagångssätt vid såväl uppsättning som vävning. Diskutera för- och nackdelar med olika metoder,

Rätta arbetsställningar bör inläras samt uppmärksammas och kontrolleras i det praktiska arbetet.

Instruera eleverna om de riskmoment som kan förekomma t ex vid isärtagning av vävstol, urtagning av sked ur slagbommen, framflyttning och spänning av varp.

Syfte och innehåll

Kommentarer

3 Vävning

3.1 Uppsättning och vävning

Syfte:

Eleven skall

skaffa sig grundläggande kunskaper om och färdigheter i uppsättning av väv och vävning av nytto- och prydnadstextilier.

Innehåll:

Uppsättning av väv

Vävning av vävar för linneförråd, inredning och beklädnad

Undervisningen skall inriktas främst på nyttovävning.

I många fall kan emellertid provvävar eller mycket smala vävar vara tillräckliga som teknikövningar.

Grova kvaliteter kan med fördel vävas. Tunna garner kan flerdubblas i solv och rör. Några vävar bör utföras i fin kvalitet.

Eleverna bör hjälpas åt vid uppsättningen, lämpligen bör det vara två till fyra elever i varje väv.

Samtliga elever skall ges tillfälle att delta i varpning och pådragning. Solvning och skedning inövas i par med handräckning. Det kan dock vara lämpligt att vid början av en kurs några varpar är iordningställda av föregående kurs för att arbetet skall komma igång snabbt.

Utbildningen bör omfatta typvävar i grundbindningar och härledda bindningar såsom tuskaft, rips, panama, kypert, korskypert, spetskypert, sållväv, munkabälte och tillämpas på vävar i bomull, lin, ull, hampa och cottolin. Konstvävnadsteknik bör ingå. Extra arbetsuppgifter för elever som hinner med mera kan omfatta stramalj (myggtjäll), halvdräll och rosengång.

Föremålens storlek och antal skall begränsas, men eleverna bör få tillfälle

Syfte och innehåll

Kommentarer

att väva någon väv över meterbredd och någon väv med återupprepade mönster och av samma storlek t ex tabletter eller servetter.

Arbetet skall även omfatta montering. Prover beräknas i vävarna.

3.2 Mönster och modeller

Syfte:

Eleven skall

orientera sig om sambandet mellan bindning, kvalitet och mönstring i handvävda textilier.

Innehåll:

Svenska textilier förr och nu
Hemslöjdsrörelsen
Bindning, material, täthet,
teknik, mönster

Färgsammansättning, randning,
rutning

Undervisningen inleds med en kort tillbakablick över handvävningen i Sverige. Exempel bör ges på ortskarakteristiska vävnader och på handvävningens egenart och betydelse förr och nu.

Mönster och modeller för den praktiska vävningen hämtas från äldre och nyare förebilder, men bör också innefatta egna mönsterförslag med utgångspunkt i ett begränsat färgsortiment. Med förebilder från naturen kan eleverna tränas i sammansättning av färger för enkla randningar och rutningar.

Vid utformning av vävar efter elevernas egna mönsterförslag bör alltid sambandet mellan de olika faktorerna som påverkar vävens "kvalitet" beaktas och diskuteras med eleverna.

Bildmaterial i alla former bör utnyttjas för att berika undervisningen.

Syfte och innehåll**Kommentarer**

3.3 Montering och vård**Syfte:**

Eleven skall

inhämta kännedom om montering och vård av handvävda textilier.

Innehåll:

Avslutning med fållar, hankar, fransar m m

Någon enkel märkning

Tvätt, strykning, mangling

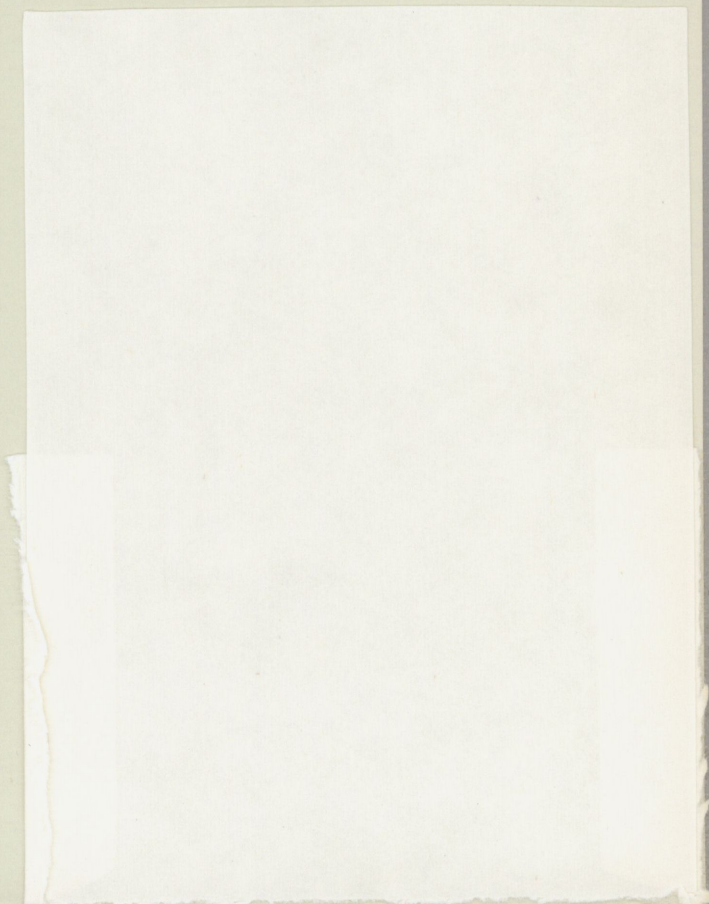
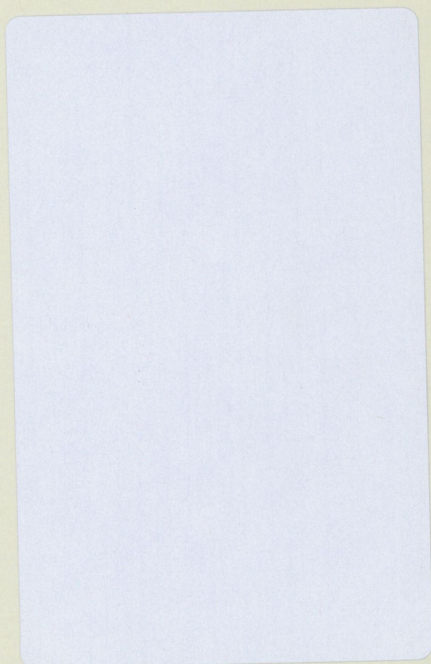
Undervisningen om montering och vård bör i tillämpliga delar ske i samverkan med ämnena textilkunskap, sömnad samt bostads/miljökunskap.

Poängtera för eleverna hur betydelsefull monteringen av en väv är med tanke på utseende och hållbarhet. Vikten av att vårda handvävda textilier på rätt sätt bör också framhållas. Särskilt bör tillvägagångssättet vid tvätt och vid vård av linnevaror behandlas.

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET

UTLÅNAS EJ

BIBLIOTEKET
LÄRARHÖGSKOLAN
I MÖLNDAL

Lgy⁷⁰

Läroplan för
gymnasieskolan

Supplement

LiberLäromedel
Utbildningsförlaget